

CONSTITUTIONES XX.

IOANNIS PAPAE XXII.

TITULUS I.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

CAP. I.¹

Electi, qui pro suarum electionum negotio ad curiam venire tenentur, etiam sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere, et, licet alibi morentur, nullum eis praedictum generatur. Facit Clement. Ne Romani. s. fin. eod. tit.

Ad onus apostolicae servitutis superna dispositione vocati, ambiguitates, ex quibus possent ecclesiis damnosa provenire dispendia, tollere cupientes, de potestatis plenitudine ac fratrum nostrorum consilio ordinamus, quod quibuscunque electis, qui ad sedem apostolicam venire vel mittere tenebantur, ac ipsorum electionum instructoribus, qui in veniendo ad sedem ipsam et se praesentando, ipsa sede vacante vel² non vacante, servaverunt tempora a canonibus instituta, (dummodo praesentialiter adsint in civitate Lugdunensi vel fuerint Avinione in Kalendis Octobris,) ubicunque sede vacante moram traxerint, nullum ipsis seu eorum iuri praedictum ex mora interim facta ubilibet generetur, sed eorum iura circa electiones huiusmodi, hoc non obstante, perinde³ serventur illaesa, ac si apud sedem apostolicam moram contraxissent, non obstantibus praedecessorum nostrorum constitutionibus quibuscunque, quibus tamen quoad alia nullum volumus praedictum generari. Nulli ergo, etc., nostrae ordinationis infringere etc. Datum Lugduni VIII. Idus Septembr. Ao. I. [1317.]

CAP. II.¹

Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti vel alii, qualiter debeant fructus ipsi dividi inter ipsum annalia habentem et beneficium, et divisione facta cuius sit electio, haec declarat constitutio. Et potuisset poni sub tit. de re script. vel ne sed. vacant. vel ut eccl. benefic. vel de verborum signific.

Suscepti regiminis nos cura sollicitat, ut, quae in ecclesiis non absque dispendio ministrorum et cultus detrimenti divini servari viderimus², per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Quum itaque in nonnullis ecclesiis observetur, et a longis³ retro⁴ temporibus fuerit observatum, quod fructus primi⁵ vel secundi, aut alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum, vacantium in eisdem, defuncto, vel fabricae, aut ecclesiis, vel personis habentibus annalia, de consuetudine, privilegio vel statuto applicantur⁶ in totum ita, quod illi, qui huiusmodi beneficia canonice obtinent, et ad quos alias de iure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde percipiunt, unde illud inconveniens sequitur, quod commode nequeunt ad impendendum servitium debitum residere in ecclesiis, in quibus beneficiati existunt: nos, de illo super his remediis providere volentes, per quod hi et illi in fructum praedictorum perceptione participant, et ecclesiae debitis servitiis non fraudentur, praesenti decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio, quod illi, qui fructus praedictos ibi⁷ hactenus integre vindicabant ex privilegio, consuetudine⁸ vel statuto, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in solutione decimae taxari, praetextu cuiusvis privilegii, consuetudinis vel statuti quovis modo percipiant, sed ipsius summae perceptione duntaxat sint omnino contenti, totali residuo praedicta obtinentibus beneficia reman-

suro; nisi forsitan illi, qui fructus eosdem soliti fuerant⁹ (ut praefertur) cum integritate percipere, pro se mallent ipsum habere residuum, et obtinentibus ipsa beneficia summam dimittere memoratam. Quo casu percipiendi quod maluerint illis relinquimus optionem, sic, quod infra¹⁰ decem dies, postquam sciverint beneficia ipsa vacare, iis¹¹, quibus annalia ipsa¹² debentur ex privilegio, consuetudine vel statuto, vel¹³ ipsorum annalium collectores, quam partem habere voluerint, an scilicet decimae taxationem, vel illa¹⁴ dimissa residuum, nulla subhastatione praemissa eligere teneantur. Quam electionem si infra¹⁵ dictos decem dies non fecerint, ut dictum est: extunc ad eum, cuius est beneficium, huius optio vel electio transeat ipso iure. Et hoc in ecclesiis et partibus illis, in quibus beneficia maiora, et alia, quae ad solutionem decimae sunt taxata, volumus observari. In illis vero ecclesiis et partibus, in quibus decimarum¹⁶ taxatio non est facta, servetur, quod fructus et obventiones beneficii tunc vacantis, quod¹⁷ decimarum¹⁸ solvere consuevit, per medium dividantur, quorum medietatem habeat is, cui annalium per alterum de praedictis modis perceptio est concessa, reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum, pro sustentatione sua et aliis ecclesiae oneribus supportandis. Quodsi alter de praedictis praefata¹⁹ medietate noluerit esse contentus, altero contentari volente: pars nolentis transeat²⁰ ad volentem, et volens fructus et obventiones illius beneficii percipiet universos, eidem beneficio congrue faciens deserviri, ac eius supportans onera consueta. Et si quicumque aliquis praedictorum ultra praemissa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit, infra²¹ mensem non restituerit cum effectu: eo ipso, si episcopus vel superior praelatus fuerit, a pontificaliibus et ingressu ecclesiae sit suspensus²²; si autem capitulum, universitas, vel collegium, interdicto²³ se noverint²⁴, donec praedicta cum integritate restituerint, subiacere. Si vero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: a qua sine²⁵ restitutione praemissa, praeterquam in mortis articulo, minime²⁶ absolvatur, non obstantibus quibuscunque privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus et²⁷ statutis, iuramento, confirmatione sedis apostolicae aut alia quacunque firmitate vallatis. Quae omnia quoad hoc auctoritate apostolica revocamus²⁸, et nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo etc. nostrae constitutionis revocationis, cassationis, irritationis et voluntatis, etc.²⁹ (1317.)

TITULUS II.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

CAP. UN.¹

Quia multi assumebant dominium, et se creati faciebant potestates et capitaneos in comitatu Sabinae, et aliis locis hic nominatis, qui sunt de patrimonio ecclesiae Romanae: inhibetur, ne tales de cetero assumantur, neque illis tanquam talibus obediat, et quod nullus huiusmodi praeminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia sedis apostolicae. Et si sint aliquae civitates, quae habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem apostolicam confirmandos: votat Papa, quod ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus praestetur obedientia.

Ecclesiae Romanae suorumque fidelium dispendia dissimulare non possumus, quin, postquam nobis cognita

Tit. I. Cap. I. 1) — *ABM* 2) vel n. vac.: *deest*: *ABM* 3) provide: *ib.*

Cap. II. 1) *OKFIDNR* — *est* etiam *A 203 v. Repetitur inter Extrav. comm. c. un. Ne sede vac. (3, 3.)* 2) vidimus: *DKP*; videamus: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 3) longe: *O* 4) retroactis: *O Ed. Rom. in Extr. comm.* 5) add.: anni: *O* 6) applicetur: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 7) sibi: *Codd. coll. Ed. Rom. in Extr. comm.* 8) de cons.: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 9) fuerunt: *DHL*; fuerint: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 10) intra: *ib.* 11) *ii*: *HDFOKOR Ed. Rom. in Extr. comm.* 12) de ipsa: *O* 13) aut: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 14) ipsa: *DK*; in illa: *F* 15) intra: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 16) decimae: *LO* 17) quos: *DKN Ed. Rom. in Extr. comm.* 18) in

decima: *BDFHNR Ed. Rom. in Extr. comm.*; in decimas: *L* 19) praedicta: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 20) add.: ipso iure: *ib.* 21) intra: *ib.* 22) eccl. se suspensus: *DKFILOR*; noverit se suspensus: *N Ed. Rom. in Extr. comm.* 23) add.: ecclesiastico: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 24) noverit: *KR Ed. Rom. in Extr. comm.* 25) nisi: *Codd. coll. P. Ed. Rom. in Extr. comm.* 26) nullatenus: *NP*; a nemine: *O* 27) aut: *HN Ed. Rom. in Extr. comm.*; vel: *OR*: *deest*: *B*; add.: contrariis: *Ed. Rom. in Extr. comm.* 28) add.: cassamus et irritamus: *Codd. coll. P. Ed. Rom. in Extr. comm.* 29) add.: dat. Avinione VIII. Kal. Nov. (Kal. Nov.: *Ed. Rom.*) A pontif. n. ao. II.: *DPHNPR Ed. Rom. in Extr. comm.*

Tit. II. Cap. un. 1) *ABM*

fuerint, adversus ea opportunis remediis occurramus. Attendentes igitur gravia documenta, quae nonnullis civitatibus, terris, castris², intra patrimonium beati Petri in Tuscia, comitatum Sabiniae, et terram Arnolphorum constitutis, eidem ecclesiae Romanae subiectis, et personis singularibus eorundem, ex diversorum tam nobilium quam etiam aliorum usurpato regimine provenerunt³, et volentes super hoc in posterum eorum dispendiis praecavere, omnibus et singulis comitatibus seu universitatibus, et singulis personis civitatum, terrarum, castrorum et locorum, intra⁴ patrimonium, comitatum et terram praedictos constitutis, in quibus videlicet nobis seu quibusvis officialibus nostris ius competit deputandi vel instituendi aut eligendi seu ponendi potestates, capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipsae⁵ potestatem, capitaneum, dominum, rectorem vel defensorem, seu quemcumque alium officialem, quocumque nomine censeatur, in civitatibus, castris, terris et locis praedictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare vel recipere, retinere aut iam electo vel assumpto, vocato seu recepto, tanquam⁶ potestati seu capitaneo, rectori seu defensori vel officiali obedire quoquo modo praesumant, neve taliter electus, assumptus, receptus seu vocatus, huiusmodi potestariae, capitaneatus, domini, vel rectoriae seu defensoriae, aut quodcumque aliud cuiusvis nominis officium recipere, acceptare, assumere, vel gerere, nisi de nostra et apostolicae sedis licentia speciali, quomodolibet audeat, sed assumptum omnino dimittat. Ubi vero ad communitates seu universitates, et singulares personas civitatum, terrarum, castrorum et locorum praedictorum, vel eorum aliquem ius competit eligendi potestatem, capitaneum, dominum, vel rectorem seu officialem quemlibet alium, qui per nos seu quosvis officiales nostros debeat aut consueverit confirmari: ne ante debitam confirmationem obtentam ipsae vel earum aliquae sic electo, tanquam potestati seu capitaneo, rectori vel defensori seu officiali in quibusvis obediant, neve taliter electus, quousque confirmationem habuerit, ut praefertur huiusmodi potestariae, capitaneatus, domini vel rectoriae, seu defensoriae aut cuiusvis alterius nominis officio se immiscere, vel illud gerere aut exercere quovis modo praesumat, auctoritate apostolica districtius inhibemus, decernentes extunc⁷ irritum et inane quicquid contra huiusmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo etc. nostrae inhibitionis et constitutionis infringere. Datum Avin. IV. Nonas Augusti Ao. II. [1318.]

TITULUS III.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBUS.

CAP. UN.¹

Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates, personatus, vel beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterunt retinere nisi unum, et reliqua tenebunt resignare verbaliter et realiter coram ordinario sub testimonio publico intra mensem a tempore notitiae huius cap., nisi fuissent cardinales aut regum filii. Illi, autem, qui plura talia sine dispensatione obtinebant, poterunt ultimum retinere, reliquis forma praescripta et sub eodem tempore resignatis. Qui vero deinceps tale habuerit beneficium, si cum illo secundum simile receperit, quam primum illius possessionem habuerit, vel per eum steterit, quo minus habeat, primum, quo est ipso iure privatus, modo praedicto resignare tenetur; alias utrumque perdit, et inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos et ad quodcumque beneficium habendum. Tandem, qui dicuntur ordinarii, quantum ad praemissa, et quae sint beneficia, curam animarum habentia, hic manifestatur. H. d. haec extravagans, quae est notabilis et multum practicabilis, et gravius obligat, quam cap. De multa. eod. tit. in antiquo. ut patet ad oculum.

Exsecrabilis quorundam tam religiosorum quam saecularium ambitio, quae, semper plus ambiens, eo magis fit² insatiabilis, quo sibi amplius indulget, et improbitas importuna petentium a nobis et praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus non tam obtinuisse, quam extorsisse plerumque noscuntur, quod³ unus, interdum etiam ad unum beneficium ecclesiasticum minus idoneus, in diversis ecclesiis, nedum vicinis, sed etiam⁴ abinvicem longe distan-

tibus, immo nonnunquam in diversorum regnorum partibus situatis, duas⁵ aut tres aut plures dignitates, personatus⁶, officia seu prioratus, aut diversa ecclesiastica beneficia curam animarum habentia, possit dispensative, (quum alias non liceret de iure communi,) recipere, et⁷ simul licite retinere. Unde inter cetera inconvenientia subscripta sequuntur⁸, quod videlicet interdum unus, qui unicum quamvis modicum vix officium implere sufficeret, plurimorum sibi vendicit⁹ stipendia, quae multis literatis viris, vitae puritate ac testimonio bonae famae pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere aequa distributione collata, habentibus ipsa paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur¹⁰, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non servatur, et, dum non sunt sui in unaquaque regione rectores, ecclesiarum detrahitur commodis et honori, quae, carentes defensorum auxilio, in iuribus suis et libertatibus multipliciter collabuntur, et¹¹ ruinis patent aedificia nobilia, quae magnificentia extruxerat decessorum¹², et, (quod amarius est dolendum,) animarum cura negligitur, et vitiorum sentibus¹³ fomentum periculose praebet. Nos itaque, tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes, omnes et singulas dispensationes, super receptione aut¹⁴ retentione plurium dignitatum, personatum, officiorum, prioratum aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacunque forma vel expressione verborum a nobis vel praedictis¹⁵ praedecessoribus cuicumque¹⁶ personae concessas, (cardinalibus tamen sanctae Romanae ecclesiae, qui circa nos universali ecclesiae serviendo singularum ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac regum filii, qui propter sublimitatem eorum ac generis claritatem sunt potioris praerogativa gratiae attolendi, duntaxat exceptis,) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio et ex certa scientia nostra in forma subscripta duximus taliter moderandas, quod per moderamen nostrum effrenatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrinemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter non frustrentur. Statuimus itaque et de fratrum ipsorum¹⁷ consilio ordinamus, quod obtinentes nunc ex dispensatione legitima pluralitatem huiusmodi dignitatum, personatum, officiorum aut prioratum seu beneficiorum, quae alias absque dispensatione¹⁸ obtinere nequibant, unum tantum ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesiis vel beneficiis huiusmodi, quibus cura imminet¹⁹ animarum, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quae habere maluerit²⁰, praetextu dispensationis sufficientis, circa id eisdem indultae, possint licite retinere. Quae tamen teneantur eligere intra²¹ mensem, numerandum a tempore notitiae constitutionis istius, ceteris beneficiis cum cura vel sine cura, quae ipsius dispensationis praetextu tenebant, et quae aliter non poterant de iure absque dispensatione licite retinere, quae nos extunc²² vacare decernimus²³, coram ordinario²⁴ sub testimonio publico intra idem tempus verbaliter et realiter cum effectu dimissis, absque eo, quod ad illa nunquam sine nova collatione ab eo, qui facere poterit faciendam, redire, aut eorum administrationi se immiscere praesumant; alioquin tam his quam aliis omnibus beneficiis, quae virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant²⁵, ut praefertur, sint ipso iure privati, et prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, personatus, officia²⁶ vel alia beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, quae ius tribuat, iuxta nostram moderationem praescriptam obtinent, et alia similia beneficia nostrorum vel alias²⁷ eorundem praedecessorum auctoritate literarum expectant, cum quibus est, ut illa, quum vacaverint, recipere, et una cum obtentis retinere licite valeant, dispensatum, nolumus derogari, quin ea, quum vacabunt, infra²⁸ dicti temporis spatium possint eligere, et dimissis aliis recipere in forma praescripta ac licite retinere, poenas similes incursum, si huius²⁹ nostrae contraire praesumpserint sanctioni. Porro, quia quorundam ocules sic avarae cupididi-

Tit. II. Cap. un. 2) add.: et locis: AM: villis: B 3) provenerint: BM 4) infra: ABM 5) add.: vel eorum aliquo per se vel per (: deest: M) alium seu alios: AM 6) tanq.: deest: AB 7) ex nunc: ABM
Tit. III. Cap. un. 1) BFGIKOPR — Repetitur inter Extr. comm. c. 4. de praeb. (3, 2.) 2) creditur: Ed. Rom. in Extr. comm. 3) ut: BFGIKOPR Ed. Rom. in Extr. comm. 4) et: deest: GIKOPR Ed. Rom. in Extr. comm. 5) plures quam duas vel tres aut plures etiam (deest: BIK) dign.: Codd. coll. P. Ed. Rom. in Extr. comm. 6) vel pers.: Ed. Rom. in l. c.; pers. aut off., prior.: NR 7) aut: FO: ac: R 8) infra scripta noscuntur: Ed. Rom. l. c. 9) vindicat: Codd. coll. pr. R (vindicare) P. Ed. Rom. l. c. 10) divini cult.

minuuntur: Ed. Rom. l. c. 11) et: deest: Codd. coll. P. Ed. Rom. l. c. 12) praedecessorum: FOI 13) sensibus: BFIOI 14) ac: BFKOP Ed. Rom. l. c.; et: R 15) dictis: FGIOPR Ed. Rom. l. c.; add.: nostris: Ed. Rom. l. c. 16) enlucunquo: F: quibuscunquo: O 17) nostrorum: FIKOPR Ed. Rom. l. c. 18) add.: legitima: Ed. Rom. l. c.; disp. retinere: R 19) imlineat: FKP Ed. Rom. l. c. 20) maluerint: BFIOI Ed. Rom. l. c. 21) infra: BGIKOP 22) ex nunc: KOP 23) decrevimus: KO 24) ordinariis: Codd. coll. P. Ed. Rom. l. c. 25) poterunt: BK 26) add.: prioratus: Ed. Rom. l. c. 27) al.: deest: FIKOPR Ed. Rom. l. c. 28) intra: Ed. Rom. l. c. 29) huiusmodi: ib. R

tatis vitium excaecavit, quod plurima^{30*} talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere praesumunt: nos de illis praesenti decreto statuimus, ut omnia et singula beneficia sic detenta, illo tantum³¹ retento, quod ultimo receperunt³², dummodo in eo ex collatione canonica competat ius eisdem, intra^{33*} tempus (ut praescribitur) limitatum verbo et facto ac sine fraude coram ordinario³⁴ sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint, etiam³⁵ illo sint ipso iure privati, in quo ius eis alias competeat, et inhabiles penitus ad quaecunque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. Qui vero deinceps receperint dignitatem, vel personatum, seu officium aut³⁶ aliud beneficium animarum curam habens annexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud, (quo ipso iure, postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos, omnidolo et fraude cessantibus, quo minus habeant, steterit, privati noscuntur,) absque morae dispendio in ordinariarum manibus dimittere debeant pari modo; alioquin extunc sint ipso iure secundo privati, et nedum ad sacros suscipiendos³⁷ ordines, quin etiam ad habendum quodcunque beneficium³⁸ ecclesiasticum inhabiles reputentur. Quae omnia et singula beneficia vacatura (ut praemittitur) vel dimissa nostrae et sedis apostolicae dispositioni de ipsorum fratrum consilio reservamus, inhibentes, ne quis praeter Romanum Pontificem, quacunque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per viam³⁹ permutationis vel alias innovare⁴⁰ quoquo modo praesumat. Nos enim, si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus⁴¹ et inane. Ceterum ordinarios intelligimus in casibus supra dictis⁴² episcopos, in quorum civitatibus vel dioecesibus consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quae debent secundum praemissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesiis cathedralibus vacantibus capitula eorundem^{43*}; et hi de beneficiis tam dimissis quam (ut praemittitur) perditis nos vel apostolicam sedem certificare studeant quam primum commode poterunt indilate, ut de illis salubriter disponere valeamus. Quantum autem ad modificationem⁴⁴ attinet ante factam^{45*}, illa duntaxat, et non alia beneficia ecclesiastica, quocunque nomine nuncupentur, curam animarum^{46*} habere censemus, quae parochias habent, in quibus est animarum cura⁴⁷ non per vicarios perpetuos, sed per rectores aut⁴⁸ ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios exercenda, nec non et⁴⁹ illa, quorum ministri ratione beneficiorum huiusmodi competet visitare, inquirere, procuraciones recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis et suspensionis sententiis absolvere de consuetudine vel de iure, iuribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore quoad cetera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, statutorum, constitutionum, reservationis, inhibitionis, et voluntatum^{50*} infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinione XIII. Kal. Decembr. Ao. II. [1317.]

TITULUS IV.

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET ECCLESIAE NON VACANTIS.

CAP. I.

Executores gratiarum, et iudices causarum a sede apostolica deputati, in dioecesibus iam divisas procedere possunt, sicut ante divisionem poterant. Et congruo ponitur sub hoc titulo, quum loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in tit. de concess. praebend. libr. VI.; patet in cap. Executor., cap. Si capitulo, et cap. Si soli. Et potuisset situari sub tit. de rescript. vel de off. deleg. vel de paroch.

Sedes apostolica, in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans, libenter evitat nodosae ambiguitatis involucrium, illamque sibi semper in suis ordinationibus reservare

cautelam intendit, ut de illis ita proveniat commodum², quod aliis non imminet detrimentum. Sane pridem ad divini cultus augmentum et ad salutem populi, quem in nonnullis civitatibus ac dioecesibus sic multiplicavit Altissimus, quod in earum singulis singulorum vultus nequibat, ut eum decet^{3*}, unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, salubriter intendentes, in ipsis dioecesibus, quarum nonnullas in duas, et aliquas in plures dioeceses duximus dividendas, certas civitates et^{4*} ecclesias ereximus cathedrales, quarum singulis proprias, distinctas et limitatas dioeceses⁵ iussimus assignari. Verum quia⁶ plures ante ordinationem seu divisionem nostram huiusmodi tam a nobis quam a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus apostolicas obtinuerunt⁷ literas super beneficiis ecclesiasticis, in ipsis tunc integris dioecesibus vacaturis, quarum nonnullae restant adhuc executioni mandandae: nos, amovere volentes cuiusvis dubitationis scrupulum, qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficiis concessarum posset forsitan incidere, et provide⁸, considerantes attentius, quod per ordinationem seu divisionem nostram praedictam ius ad rem, expectantibus dicta beneficia antea competens, ex ratione mutari⁹ non debet, quin adeo efficax in divisio dioecesibus maneat, sicut^{10*} prius erat, auctoritate praesentium declaramus, quod omnes et singulae gratiae, super beneficiis vacaturis ante divisionem^{11*} huiusmodi in ipsis quondam integris dioecesibus a nobis vel praedictis praedecessoribus personis quibuscunque concessae, tam in ipsis nunc divisio, quam in aliis dioecesibus decisio ab illis, eisdem modo et forma possint suo ordine per executores inde datos¹², et alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante divisionem saepe fatas poterant et debebant. Idem etiam declaramus quoad literas apostolicas iustitiam continentes, ut videlicet iudices, dati per illas, in causis quarumlibet personarum, quae nunc de huiusmodi dioecesibus divisio existunt, possint iuxta eorum¹³ tenorem provide¹⁴ procedere, ac si dictae dioeceses, de quibus mentio in literis eisdem habetur, integrae remansissent. Nulli, etc.^{15*} [1317.]

CAP. II.

Nullus impediatur capitula, archidiaconos, et alias personas in iuribus, quae sibi competeant in ecclesiis integris, quin illa in iura percipiant post divisionem ipsarum, sicut antea soliti erant percipere; quoniam in beneficiis divisio habet quis eadem iura, quae habebat in integris. Et hoc cap. sub hoc tit. fuit positum, quoniam declarat praecedens, ut clare patet. Concord. cap. Quia monasterium de relig. dom. in antiquis.

Ad apostolatus nostri pervenit auditum, quod aliquarum ecclesiarum, per nos ab aliis ecclesiis ex certis causis, quae ad hoc nostrum animum induxerunt, auctoritate apostolica divisarum, praelati et subditi capitulis, archidiaconis et aliis personis ecclesiarum, a quibus supra dictae ecclesiae sunt divisae, multipliciter iniuriari praesumunt, non permittentes, eos uti iurisdictionibus et iuribus suis, sicut ante divisionem huiusmodi utebantur. Quia igitur intentionis nostrae non existit nec existit, per divisionem inspectionum ecclesiarum, a quibus divisiones factae sunt, capitulis, archidiaconis vel aliis personis velle aliquatenus derogare, nisi quatenus in divisionum huiusmodi literis apostolicis continetur² expresse: nos praesentis auctoritate statuti universis praelatis, capitulis et aliis quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarum decisarum, et in cathedralibus ecclesiis per nos auctoritate apostolica erectarum, praecipimus et mandamus, ne capitula, archidiaconos, et alios personatum vel³ dignitates, officia seu beneficia in praedictis primariis ecclesiis obtinentes, quo minus visitationes exercent, procuraciones recipiant, iurisdictiones et iura archidiaconalia et alia bona obtineant in praedictis decisio dioecesibus, sicut ante divisionem huiusmodi obtinebant, nisi quantum in divisionum huiusmodi literis apostolicis caveatur expresse, impediatur quoquo modo, quousque per sedem apostolicam aliud fuerit ordinatum. Si enim aliqui contra praesens praeceptum^{4*} agere vel facere praesumpserint: nos prae-

TIT. III. Cap. un. 30) plura: Codd. coll. P. Ed. Rom. l. c. 31) tamen: FP Ed. Rom. l. c. 32) receperint: KP 33) infra: Codd. coll. 34) ordinariis: FR Ed. Rom. l. c. 35) et: Ed. Rom. l. c. 36) vel: IKO 37) suscipiendum: GO; deest: R 38) aliud ben.: Codd. coll. P. Ed. Rom. l. c. 39) medium: Ed. Rom. l. c. 40) add.: hoc: ib. 41) decrevimus: FKO 42) scriptis: Codd. coll. P. Ed. Rom. l. c. 43) eorundem: FIKPR Ed. Rom. l. c. 44) add.: personatum: Ed. Rom. l. c. 45) fatam: BFOATR 46) an: deest: Codd. coll. P. Ed. Rom. l. c. 47) add.: annexa: R Ed. Rom. l. c. 48) ac: K; seu: F 49) etiam: R Ed. Rom. l. c. 50) voluntatis: GIAUPR Ed. Rom. l. c. 51) III.: I

TIT. IV. Cap. I. 1) ADDIKPR; — repetitur inter Extr. comm. c. un. de

off. del. (1, G.) 2) proveniant commoda: Ed. Rom. in Extr. comm. 3) ut concedet: ADIKPR; ut decet: B; ut decorat: Ed. Rom. l. c. 4) ac: DIKP Ed. Rom. l. c. 5) d.: deest: Ed. Rom. l. c. 6) quoniam: ib.: deest: R 7) obtinuerant: Ed. Rom. l. c. 8) et prov.: deest: ib. 9) immutari: ib. 10) sic: in ipsis quondam integris: Codd. coll. P. Ed. Rom. l. c. 11) divisiones: ADIKPR 12) exec. demandatos: IP Ed. Rom. l. c. 13) earum: R Ed. Rom. l. c. 14) perinde: Ed. Rom. l. c. 15) add.: Dat. Avin. III. Kal. Nov. P. n. ao. II.: DK Ed. Rom. l. c.

Cap. II. 1) ADM 2) contineretur: B 3) et: B; deest: M 4) statutum: ABM

sumptores tales digna curabimus animadversione punire. Nulli etc. nostrorum praecepti et mandati infringere etc. Datum Avinione V. Kal. Octobris Ao. V. [1320.]

TITULUS V.

NE SEDE VACANTE ALIQUID INNOVETUR.

CAP. I.¹

Vacante sede imperiali, quum iurisdictione ad Papam devolvatur, sub poena excommunicationis hic prohibetur, quod nullus tunc nomen vicarii imperatoris vel alterius cuiuscunque officii retineat, assumat vel resumat, nullusque ei obediat vel auxilium praebeat; alias excommunicatio in personas, et interdictum in terras, nisi intra duos menses resipuerint, profertur. Tandem modus huius processus publicandi exprimitur. H. d.

Si fratrum et coepiscoporum nostrorum, et aliorum quorumlibet iura illibata servari et ab omni fore dispendio diminutionis extranea cupimus, et ad illud libenter nostrae sollicitudinis studium adhibemus: multo fortius equidem pro nostris et Romanae ecclesiae sponsae nostrae iuribus et honoribus conservandis ex iniuncto nobis officii debito apostolicae provisionis partes tenemur impendere, ne temporibus nostris usurpationis iniuriam subeant, aut detrimentum cuiusvis derogationis incurrant. Sane, in nostram et fratrum nostrorum deductum est fama divulgante notitiam, quod licet de iure sit liquidum, et ab olim fuerit inconcusse servatum, quod vacante imperio, sicut et nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dignoscitur, quum in illo ad saecularem iudicem nequeat haberi recursus, ad summum Pontificem, cui in Persona beati Petri terreni simul et coelestis imperii iura Deus ipse commisit, imperii praedicti^{2*} iurisdictione, regimen et dispositio devolvuntur, et ea ipse^{3*} durante ipsius vacatione^{4*} imperii per se, vel alium seu alios exercuisse noscitur in imperio memorato, nonnulli tamen, in Italiae partibus potestatis et dignitatis fastigium illicite ambientes, in nostrum et Romanae sanctae matris ecclesiae (quantum in eis est) praedictum evidens, ac diminutionem honoris et iuris, vicariatus seu alterius cuiuscunque nomen officii^{5*}, quod ipso imperatore vivente ex ipsius commissione gerebant in certis terris, territoriis sive locis, post decessum ipsius absque nostra vel apostolicae sedis petita vel obtenta licentia retinere sibi, et nonnulli etiam de novo assumere, quod non gesserant, aut gestum antea posteaque dimissum resumere temerariis ausibus praesumpserunt, quo vel quibus adhuc non verenter abuti, et sub eius vel eorum colore multa facere et fecisse noscuntur, quae in nostram et ecclesiae praedictae iniuriam aperte redundant, non abhorrentes per id variis involvi criminibus, nec divinae maiestatis formidantes offensam. Quia igitur error, cui non resistitur, approbari videtur, et latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum perversis conatibus non resistit: nos, volentes nostris et ecclesiae sponsae nostrae iuribus et honoribus in hac parte prospicere, et malis ac scandalis, quae ex retentione, assumptione seu resumptione huiusmodi orta sunt hactenus, et quae periculose possent in antea suboriri, celeriter obviare, nec non periculis animarum huiusmodi retinentium, assumptium seu resumentium nomina, et eis abutentium, ut praefertur, salubriter occurrere cupientes, praesentium auctoritate monemus sub excommunicationis poena omnes et singulos, cuiuscunque status, praesentia, dignitatis aut conditionis existant, etiamsi patriarchali vel quavis alia superiori, sive^{6*} episcopali, vel regia seu alia quacunque praefulgeant dignitate, qui post vacationem imperii absque nostra vel sedis praedictae licentia huiusmodi vicarii seu cuiusvis alterius officii nomen^{7*} ubilibet retinuerunt, assumpserunt, seu resumperunt et retinent, et qui assumptum vel resumunt fortassis in posterum, et sub talis donationis^{8*} pallio abuti sunt et abutuntur, vel etiam abutentur potestate vel iurisdictione quacunque, seu eius exercitio publice vel occulte, quatenus de cetero etiam^{9*} a denominatione huiusmodi, seu cuiuscunque^{10*} assumptione, resumptione ac retentione praedictis, nec non usu, potestate et exercitio supra dictis prorsus abstineant et omnino desistant. Inhibentes insuper sub poena praedicta omnibus et singulis patriarchis, pra-

latis et etiam^{11*} aliis superioribus^{12*}, ac regibus, civitatibus, comitatibus^{13*}, universitatibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus et aliis omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut status, ne praedictum^{14*} huiusmodi nomen seu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes, ut praefertur, aut assumptum, vel eorum aliqui^{15*} sub denominatione vel titulo huiusmodi nominum, seu procuratores, commissarios, iudices aut vices eorum gerentes quocunque colore quaesito recipiant vel admittant, nec ut vicariis seu vicario aut officialibus imperii pareant vel intendant, aut pareri vel intendi faciant vel permittant, nec in his eis vel ei quomodolibet praestent auxilium, consilium vel favorem. Alioquin in omnes et singulos patriarchas, praelatos, et superiores et inferiores, reges^{16*} et ceteros, denominationem praedictam^{17*} ut praemissum est retinentes, assumptum seu resumentes, ac illius praetextu exercentes quaecunque officia, potestates seu iurisdictiones, et recipientes^{18*} eos ut vicarios, vel officiales imperii aut commissarios eorum, ut talium, et in parentes seu obedientes eis, ut talibus, aut praestantes in hoc sibi consilium, auxilium vel favorem, nisi intra^{19*} duorum mensium spatium a die datae praesentium numerandum penitus resipuerint, vel se licentia sedis apostolicae super hoc ostenderit communitos, excommunicationis in singulares personas, et in terras et loca ipsorum, et quaslibet communitates, universitates, civitates aut villas interdicti sententias de fratrum nostrorum consilio publice promulgamus, contra eos nihilominus spiritualiter et temporaliter gravius processuri, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas^{20*} facti suaserit, et viderimus expedire. Et ut quibuslibet parendi talibus tollatur occasio: omnes et singulos, qui huiusmodi vicariatus nomen retinentibus, assumptibus seu resumentibus iuramento fidelitatis tenentur adstricti, a iuramento huiusmodi quantum ad hoc de potestatis plenitudine absolventes, auctoritate apostolica firmiter inhibemus eisdem, ne talibus ut vicariis vel officialibus imperii aliquatenus pareant vel intendant. Et insuper omnes actiones, obligationes, confoederationes et colligationes, a quibuscunque super hoc quomodolibet²¹ initas, iuramento vel quacunque firmitate vallatas, omnino dissolvimus, viribus²² vacuumus, irritamus, et, quatenus de facto processerint, revocamus. Ac huiusmodi et²³ quaelibet alia iuramenta, quibuslibet super his praestita, per quae posset in praedictis nostris et ecclesiae nostrae^{24*} praedictae iuribus derogari, praesertim quum iuramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, relaxamus. Ceterum, ut huiusmodi processus verius²⁵ ad communem omnium notitiam deducatur: chartas seu membranas, processus continentes eundem, in ecclesia Avinionensi appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quae processum ipsum suo quasi sonoro praeconio et patenti^{26*} iudicio publicabunt ita, quod omnes et singuli, quos processus ipse contingit et contingere potest, nullam postea possint excusationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, quum non sit verisimile, remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinione in domo episcopali, II. Kal. April. Ao. I.²⁷ [1317.]

TITULUS VI.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

CAP. UN.¹

Votum, per susceptionem sacri ordinis solemnizatum, licet impediatur matrimonium sequens, non tamen praecedens: etiamsi nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiamsi nondum consummato, nullus praesumat accipere aliquem de sacris ordinibus. Quod si fecerit, dissoluto etiam matrimonio: nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, et eius regulam expresse vel tacite profiteatur. Est autem talis coniugatus sic ordinatus per dioecesanum monendus, ut religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est consummatum. Quod si renuerit, et uxor insisterit: compellitur per excommunicationem ad matrimonium consummationem. Hoc dicit. Et est casus notabilis, et qui satis efferrit non posset.

Antiquae concertationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde provenientibus salubriter providere, de fratrum nostrorum consilio praesenti declaramus edicto,

Tit. V. Cap. I. 1) *exstat ex Reg. Vatic. in Bullar. Rom. ed. Taur. IV, 234.* — *ABEM* 2) praedicta: *orig.* 3) tempore: *ib.* 4) vacationis: *ib.* 5) nominis officium: *ib.* 6) aut: *orig.*: aut pontificali: *ABEM* 7) *add.*: sibi: *orig. ABEM* 8) denominationis *orig. M* 9) et.: *deest: orig. ABEM* 10) nominis: *ib.* 11) et prael. etiam: *ib.* 12) *add.*: et inferioribus: *ib.* 13) communitatibus: *orig. M* 14) praedictos: *orig. E* 15) aliquem: *orig.*

BEM 16) reg.: *deest: orig.* 17) denominatione praedicta: *orig. B*; do nominatione praedicta: *E* 18) in rec.: *orig. ABEM* 19) *infra: ib.* 20) et qual.: *orig. E* 21) quolibet: (?) *orig.* 22) iuribus (?): *ib.* 23) ac: *ib.* 24) not.: *deest: orig. ABEM* 25) noster: *orig. BE*; nunc: *A* 26) patulo: *orig. ABEM* 27) *II.: B*
Tit. VI. Cap. un. 1) *ABEM*

quod, licet votum solennizatum per sacri susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundum statuta canonum sit efficax reputandum, ad dissolvendum tamen prius contractum, etiam si per carnis copulam non fuerit consummatum, quum nec iure divino, nec per sacros reperimus canones hoc statutum, invalidum est censendum, auctoritate apostolica districtius inhibentes, ne quisquam^{2*} durante matrimonio, nondum etiam consummato, aliquem de sacris ordinibus praesumat suscipere, nisi prout sacris canonibus noverit convenire. Quodsi secus a quoquam forsitan attentatum fuerit: ordinamus, quod nec matrimonio soluto^{3*} in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines provehi, nec ad aliquod beneficium vel officium ecclesiasticum valeat promoveri, nisi aliquam de religionibus approbatis, (quarum professio ad castitatis custodiam, et^{4*} abdicationem temporalium, et sui superioris obedientiam suos professores adstringat,) ipsum canonicè contigerit ingredi, ac eius regulam expresse vel tacite profiteri. Quo casu dioecesanus super praemissis et singulis praemissorum cum eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum, quod obstet. Ad ingressum⁵ huiusmodi sic ordinatum, si matrimonium consummatum non fuerit, per dioecesanum instanter moneri praecipimus et induci. Quod si forsitan reuenerit adimplere: ipsum, si sponsa eius institerit, per censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare. Nulli etc. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, praecepti et constitutionis infringere. Datum Avinione Kalend. Decembr. Ao. VII. [1322.]

TITULUS VII. DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

CAP. UN.¹

Secta et religio Fratricellorum sive Beguinorum, qui se dicebant de tertio ordine beati Francisci, cassatur, quoniam inter ceteros errores ecclesiastica sacramenta despicebant. Et sub poena excommunicationis omnibus intungitur, ut nulli de cetero talem ritum assumant, et ne episcopi ipsum concedere praesument. Vide cap. fin. eod. tit. in antiquo. et cap. I. eod. tit. l. 6.

Sancta Romana atque universalis ecclesia, cui auctore Domino, licet immeriti, praesidemus, sicut religiosa et pia vota benigno favore prosequitur, sic superstitiosos conatus insolentium hominum detestatur, videlicet ne sub ovina pelle gregem dominicum truculentia lupi rapacis invadat, sub pietatis imagine virus haereticæ pravitatis obrepat, et sub praetextu conversationis angelicae incautis mentibus spiritus malignus illudat. Cuius rei gratia sacris canonibus est interdictum, ne aliquis novum ordinem aut religionem inveniat, vel habitum novae religionis assumat, sed quicumque ad religionem venire voluerit, ingrediatur unam de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanae multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli, seu fratres de paupere vita, Bizochi sive Beguini vel aliis nominibus nuncupantur in partibus Italiae, nec non in insula Siciliensi^{2*}, comitatu Provinciae, Narbonensi et Tholosanensi civitatibus et dioecibus et provinciis, aliisque diversis cismarinis et ultramarinis partibus, contra dictos canones habitum novae religionis assumere, congregationes et conventiculas facere, et superiores sibi ipsis eligere, quos ministros, seu custodes vel gardianos, aut nominibus aliis appellant, plurimos ad eorum sectam recipere, et³ loca de novo construere, seu constructa recipere, in quibus habitant in communi, publice mendicare, (quasi eorum secta foret una de religionibus, per sedem apostolicam approbatis,) temeritate damnabili praesumpserunt, et praesument etiam incessanter. Et ut ipsorum error veritas, et impietas religio reputetur: plurimi eorum regulam seu^{4*} ordinem⁵ fratrum Minorum, quem sanctus Franciscus instituit, se profiteri ad^{6*} litteram conservare confingunt, quanquam in^{7*} obedientia generalis vel provincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur, praetendentes, se a sanctae memoriae Coelestino Papa V. praedecessore nostro huius⁸ status seu vitae privilegium habuisse. Quod tamen, etsi⁹ ostenderent, non valeret, quum bonae memoriae Bonifacii Papa VIII. praedecessor noster

ex certis causis rationabilibus omnia¹⁰ ab ipso Coelestino praedecessore nostro concessa, quae per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuaverit, dictumque vitae privilegium non inveniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidam autem eorum dictum habitum et vivendi ritum a quibusdam episcopis seu eorum superioribus vel aliis ecclesiarum praelatis habuisse¹¹ profitentur, quos nec eis¹² concedere licuit contra formam concilii generalis. Nonnulli etiam ex ipsis, asserentes, se esse de tertio ordine beati Francisci, Poenitentium vocato, praedictum statum et ritum eorum sub velamine talis nominis satagunt palliare, quum tamen in regula ipsius tertii ordinis talis vivendi ritus nullatenus sit concessus. Et quia in errorum barathrum facilliter ruunt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt: ipsorum quam plurimi, sicut fide digna relatione percepimus, a veritate catholicae fidei deviantes ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. Quum itaque talium damanda temeritas in eiusdem fidei detrimentum, fidelium scandalum, praefati Minorum et aliorum ordinum opprobrium, et etiam suarum et aliarum¹³ animarum perniciem redundare noscatur: sectam^{14*}, ritum et statum huiusmodi, non obstantibus praemissis eorum excusationibus, quas frivolas reputamus, et quicquid per eos communiter vel divisim sub religionis, conventus, collegii seu congregationis nomine vel colore attentatum existit vel existit, de fratrum ipsorum consilio auctoritate apostolica nullius fuisse et esse decernimus firmitatis, et, quatenus de facto processerunt, de consilio et auctoritate praemissis revocamus omnino, ac perpetuae prohibitioni subiicimus, et ab ecclesia Dei penitus abolemus, eisdem personis et aliis quibuscunque sub poena excommunicationis, quam eas, si secus fecerint, incurere volumus ipso facto, iniungentes expresse, ne statum sive sectam et ritum huiusmodi ab ipsis assumptum sectentur ulterius, vel ipsum de novo assumere quoquo modo praesument. Episcopos quoque et eorum superiores et etiam alios praelatos quoscunque, qui praedictis personis vel aliis ritum vivendi et habitum supra dictos praeter specialem apostolicae sedis auctoritatem deinceps concesserint, praedictae excommunicationis poenae ipso iure decernimus subiicere. Dignum est enim, ut adulterinas plantationes, quas non Pater coelestis, sed humanae temeritatis audacia plantat, apostolici culminis censura divellat, nec patiatur in agro dominico perversae congregationis vepres excrescere, cui propinquo est, divina opitulante gratia, virtutes serere, ac vitia radicibus extirpare. Nulli ergo, etc. Datum Avinion. III. Kal. Ianuar. Ao. II. [1317.]

TITULUS VIII. DE IUDAEIS ET SARRACENIS.

CAP. UN.¹

Ut Petrus filius regis Castellae, pio ductus proposito, facilius Agarenos infideles a regno Granatae expelleret: lata fuit excommunicationis sententia in omnes, prohibita portantes ipsis infidelibus et Sarracenis praefati regni Granatae. Concord. c. Ita quorundam. et c. Ad liberandam. eod. tit. in antiquo.

Copiosus in misericordia Dominus, qui de sua abundantia pietatis corda fidelium ad suae maiestatis obsequia devotionis ardore succendit, praecordiis dilecti filii nobilis viri Petri Infantis, nati clarae memoriae Sanctii regis Castellae, adeo copiose gratiam coelestis inspirationis infudit, quod sibi delectabile reputat propriam exponere in ipsorum persecutione² personam. Pio quidem³ nobilis ipse ductus proposito, tanquam strenuus athleta Domini, negotium impugnationis perfidorum Agarenorum, a quibus regnum Granatae in Dei contumeliam detinetur, tutorio nomine carissimi in Christo filii nostri Alphonsi, Castellae regis illustris, qui sub teneritudine puerilis aetatis adhuc dignoscitur constitutus, assumpsit sub spe coelestis auxilii ferventer et viriliter prosequendum. Quum igitur omnia cupiamus obstacula removere, per quae dicti negotii prosecutio posset quomodo libet impediri: universis et singulis, cuiuscunque conditionis, praeminentiae vel status existent, districtius inhibemus, ne

Tit. VI. Cap. un. 9) quispiam: *ABM* 3) dissoluto: *Codd. coll.* 4) et: *deest: v.* 5) add.: *autem: AM*
Tit. VII. Cap. un. 1) *ABM* 2) Siciliae: *ABM* 3) etiam: *v.* 4) seu: *deest: v.* 5) ordinis: *AM* 6) et ad: *ABM* 7) sub: *v.* 8) huiusmodi: *A* 9) etiam: *AM* 10) add.: *privilegia: v.* 11) se recepisse

praetendunt: *v.*; hab. . . eis: *deest: B* 12) eis recipere nec praedictis episcopis vel eorum superioribus vel aliis ecclesiarum praelatis conced.: *AM* 13) add.: *multarum: AB* 14) nos sect.: *ABM*
Tit. VIII. Cap. un. 1) *ABM* 2) ipsarum prosecutione: *BM* 3) quidam: *AM*

arma, equos, ferrum, ligamina, victualia et alia quaecunque prohibita per Romanos Pontifices praedecessores nostros ad terras Aegypti deferri, ad Sarracenos dicti regni Granatae intra triennium, incipiendum a Kal. Aprilis proxime⁴ secuturi, quomodolibet deferre praesumant. Nos enim omnes et singulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina et victualia supra dicta et quaecunque prohibita contra tenorem huius nostrae prohibitionis⁵ deferre praesumpserint, illis poenis et sententiis, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiaccere. Et nihilominus omnes et singulos, qui Sarracenis Granatae praestabunt dicti negotii prosecutione durante auxilium, consilium vel favorem, aut prosecutionem dicti negotii directe vel indirecte, secreta vel publice impedire vel turbare⁶ forte praesumpserint, excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto. Nulli ergo nostrae inhibitionis, constitutionis et voluntatis etc. Dat. Avinione V. Kal. Mart. Ao. I. [1317.]

TITULUS IX. DE TORNEAMENTIS.

CAP. UN.¹

Constitutio Clementis, in quibusdam regnis torneamenta inhibens sub poenis excommunicationis et interdicti, hic revocatur, et illi, qui huius occasione sententias incurrerant, absolvuntur.

Quia in futurorum eventibus sic humani fallitur incertitudo iudicii, ut, quod coniectura probabiliter exnunc interdum attenda consideratio utile pollicetur, reperiri dannosum quandocunque contingat, nonnunquam quod consulte statuitur ex sanioris inspectione iudicii consultius revocatur: sane felicitatis recordationis Clemens Papa V. praedecessor noster, attente considerans, generale passagium, in concilio Viennensi pro terrae sanctae subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta et hastiludia sive iuxtas non leviter impediri, tum quia frequenter sic ipsum passagium negotium prosecutores exinaniant, quod ad eius executionem² efficiuntur impotentes, tum quia interdum quam plures a crucis assumptione retrahunt, dum ab illis abstinere (aliis ea exercentibus) erubescunt, torneamenta ipsa et hastiludia sive iuxtas in regnis Franciae, Angliae et Alemanniae, et aliis nonnullis provinciis, in quibus ea consuevere frequentius exerceri, specialiter interdixit, in facientium ea, vel ad id eis praestantium opem, consilium vel consensum, et illorum etiam, in quorum locis vel districtibus fierent, non prohibentium hoc, quum possent, et illorum procedentes ad illa in domibus suis recipientium, vel commercium quomodolibet exercentium cum eisdem, in personas excommunicationis, et in terras interdicti sententias promulgando, absolute ab excommunicatione huiusmodi, praeterquam in mortis articulo, sedi apostolicae reservata. Verum quoniam, ut³ intelleximus, per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur, et pro eo maxime negotio dicti passagii derogatur, quia⁴ nonnulli militari cingulo abstinere, et⁵ quia vacare militiae metu praesertim ipsius sententiae non praesumunt, propter quod idoneos et voluntarios ad terrae praedictae subsidium in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri: nos, ad dilectorum filiorum⁶ nobilis viri Philippi clarae memoriae, regentis⁷ Franciae et Navarrae regis⁸, et aliorum de domo regia, nec non quam plurimum magnatum et nobilium, tam in regno Franciae quam aliunde considerantium praemissa discrimina repetitae supplicationis instantiam, sententias excommunicationis et interdicti praefatas, praemissorum supplicationibus inclinati, et ducti considerationibus ante dictis, et ex causis etiam rationabilibus aliis, in favorem saepe fati negotii de fratrum nostrorum consilio revocamus, eos, qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi sententias incurrerunt, absolventes ab illis, et cum eis, qui, sic ligati, vel in locis propterea interdictis divina celebrant officia, super irregularitate inde contracta auctoritate apostolica dispensantes. Datum Lugduni XVI. Kal. Octobr. Ao. I. [1316.]

TIT. VIII. Cap. un. 4) proximo: A 5) inhibitionis: *AM* 6) perturbato: *DM*

TIT. IX. Cap. un. 1) *AM* 2) prosecutionem: *AM* 3) sicut: *ib.* 4) quod: *ib.* 5) et: *deest: ib.* 6) dilecti filii: *AM*; dilectum filium nobis: *Ed. Rom. oper. saecul.* 7) regis: *AM* 8) regentis: *ib.*

TIT. X. Cap. un. 1) *AM*; — in hac bulla verborum repetit locum.

TITULUS X. DE CRIMINE FALSI.

CAP. UN.¹

Falsificantes monetam regis Franciae, et aliorum locorum circumvicinorum, aliquo de quatuor modis, hic prolixè declaratis, ipso facto excommunicationem incurrunt, a qua absolvi non possunt, nisi a Papa, praeterquam in mortis articulo. De falsificantibus sigillum ipsius regis Franciae habes cap. Ad audientiam. eod. tit. in antiquis.

Prodiens quasi ex adipe iniquitatis multorum sceleratorum funesta cupiditas, eos in perniciem praecipitare conatur, dum sequi miserabilem eius ingluviem, satietatis nescientem moderamina, non verentur. Ipsi etenim, turpium lucrorum se faecibus immergentes, ambitiosis nexibus involvuntur, Dei timorem damnabili coeactate postponunt, et, quasi ambulantes in tenebris, non vitant excidia personarum. Nuper siquidem ad nostri apostolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, quod nonnulli, nullam habentes auctoritatem iuris, vel consuetudinem seu privilegium faciendi, monetam falsam ostendunt² et fabricant in regno Franciae et locis circumvicinis. Alii vero monetam falsam³ sub vero signo carissimi in Christo filii nostri Caroli regis Francorum et Navarrae illustris studiose depravant, et ex hoc cadit a suo recto pondere. Quam plures etiam in locis circumvicinis, quibus de iure aut consuetudine seu privilegio ius competit fabricandi monetam, signum proprium monetae regiae monetae suae, quam fabricant, imprimere seu insculpere moluntur, eiusdem quantitatis et iucunditatis⁴, literarum figurae, quam habet moneta regia, monetae suae, quam fabricant, quantum possunt similis, speciem et formam insculpunt, constituunt et imponunt. Et quamvis moneta praedictorum, ad usurpatam similitudinem perducta⁵, deficiat a iusto pondere argenti, et solito in regia moneta, et more et consuetudine observato: simplices tamen et populares personae, non habentes inter monetas tantae similitudinis peritiam discernendi, falluntur quotidie ea occasione in usu monetarum, reicientes monetas falso assimilatas pro veris. Sunt et alii, qui scienter falsas monetas extra regnum praedictum emunt, et post intra⁶ regnum ipsum eas portant, vendunt et expendunt. Nos igitur attendentes, quod iidem falsarii et fabricatores monetarum talium et emptores praedicti per hoc se dignos maledictione constituunt, eos, qui (ut praemittitur) praemissa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum praedictum scienter praesumpserint, felicitatis recordationis Clementis Papae V. praedecessoris nostri vestigiis inhaerentes, excommunicationis sententia innotamus, absolute praedictorum nobis et successoribus nostris, praeterquam in mortis articulo reservata. Nulli etc. nostrae innovationis infringere etc. Datum Avinion. V. Nonas Iul. Ao. VI. [1322.]

TITULUS XI. DE PRIVILEGIIS.

CAP. UN.¹

Privilegia, si qua sint, quibus aliqui nobiles Campaniae et Maritimae dicebant se munitos circa bannitorum receptionem, haec constituto propter causas, hic insertas, revocat et annullat.

Ad nostri apostolatus pervenit auditum, quod nonnulli nobiles et communitates, intra² nostras Campaniae Maritimaeque provincias constituti, asserentes, per privilegia sedis apostolicae sibi fore concessum, quod de provinciis ipsis per rectorem eorum, qui est pro tempore, vel officiales curiae rectoris eiusdem banniti in terris, civitatibus, castris et locis eorum morari libere possint, nec in illis idem rector bannitos ipsos capere valeat, eosdem bannitos in dictis terris, civitatibus, castris et locis non absque derogatione sedis apostolicae manifesta recipiunt et recipient. Nos igitur, qui benevoli more patris in provinciarum ipsarum tranquillitatis et pacis commodis delectamur, super hoc, (prout ad nostrum spectat officium,) pro communi bono provinciarum ipsarum de congruo volentes remedio providere,

quae in Clementis V. in Bulla dat. Tolosae II. Jul. Iul. 1308. (Bullar. Rom. ed. Tarr. IV, 195.) statuerat. 2) emunt: *AM* *Gen. V.* 3) fabricatam: *AM* *Gen. V.* 4) rotunditatis et: *ib.* 5) producta: *AM*; praedictam: *Gen. V.* 6) postea infra: *M* *Gen. V.*

TIT. XI. Cap. un. 1) *AM* 2) infra: *AM*

privilegia supra dicta, cuiuscunque tenoris existant, maxime quum ipsorum praetextu maleficia remaneant in eisdem provinciis impunita, pandatur ausus excessibus, cultus laedatur iustitiae, dictique rectoris multipliciter impediatur officium, ac provinciarum ipsarum status pacis foedere violato, non absque grandi reipublicae detrimento subverti posset scandalis³, scissuris, exnunc auctoritate apostolica ex certa scientia revocamus, annullamus⁴, et etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem. Nulli etc. nostrae revocationis et annulationis, cassationis, irritationis et constitutionis infringere. Data Avin. VII. Idus. Aug. Ao. VI. [1322.]

TITULUS XII.

DE POENIS.

CAP. UN.¹

Narratis facinoribus hominum Marchiae, qui suos rectores et officiales occidere soliti erant, post enumerationem XVII. modorum offensae, totidem poenas exprimit, quas incurrent, qui de cetero talla praesument, et propter patrum iniquitatem filios a quibuscunque honoribus et beneficiis tanquam indignos repellit. Concord. cap. Ad aures. et cap. In quibusdam. eodem tit. in antiqu. et cap. Felicis. eod. tit. libr. VI. iuncta Clem. Si quis suadente diabolo. etiam in eod. tit.

Dierum crescente malitia videmus mundum in deteriora iugiter prolabi, sic hominum mentes assueta depravante nequitia, malis passim cumulum superaddi, ut et boni, qui alias odirent virtutis amore delinquere, interdum cum perversis admixti, concurrere cum illis in illicitis habeant, et in apertam malitiam prosilire. Est enim^{2*} compescenda malorum audacia, ut saltem poenae formidine retrahantur a noxiis, sicque boni, sectando virtutem meliores effecti, non cogantur cum illis perire. Sane vulgaris famae notorium publicat, et longe lateque ipsa iniuriosa transgressus evidentia manifestat, quod nonnulli de Marchia Anconitana provincia nobis et Romanae ecclesiae subiecta, nedum olim temporibus diversorum praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum gressus fidelitatis egressi declinaverunt ad infidelitatis reprobae devium, sed in diebus non longe praeteritis contra nos et ecclesiam eandem, et dilectum filium Amelium praepositum Bellimontis, capellanum nostrum, provinciae memoratae rectorem, cervicem rebellionis erigere praesumpserunt, et in quosdam officiales et familiares suos crudeliter saevientes, post graves illatas iniurias, et reprobras^{3*} contumelias irrogatas eisdem, et post bona ipsorum violenta praedatione subtracta, eos cruentae mortis suppliciis in ore gladii tradiderunt. Inter quos pars dicitur fuisse non modica, cui mens sanior inerat, et tantae temeritatis excessus non leviter displicebat; sed habuerunt vel inviti furori confusae multitudinis cedere, dum illius nequiverunt conatibus obviare. Nos igitur, ut mali, poenarum impositionibus gravium terri, vereantur in antea in consimilis erroris inivium relabi, ac boni, persistentes in sua fidelitate constanter, non habeant propter illorum claudicare perfidiam, remediis, quibus possumus, praecavere volentes, et animarum suarum saluti dictaeque provinciae pacifico statui paternis affectibus prospicere cupientes, de fratrum nostrorum consilio hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut, quicumque de provincia ipsa, vel aliunde in ea^{4*} provincia moram trahens, clericus vel laicus, famae suae prodigus, ipsius ecclesiae calcata reverentia in hoc scelere genus irreperit, quod rectorem seu^{5*} rectores, qui pro tempore regimini dictae provinciae in spiritualibus et temporalibus auctoritate apostolica praefuerint^{6*}, vel ipsorum aliquem, aut eorum, vel alicuius ipsorum vicarium^{7*}, aut iudicem, vel iudices, vel ipsius provinciae thesaurarium, aut locum tenentem eiusdem (quod absit) occiderit, aut ad offendendum illum vel illos insecutus exstiterit, ceperit, captivaverit, detinuerit, percusserit, aut etiam vulneraverit, aut⁸ ipsorum aliquid^{9*}, vel¹⁰ alias¹¹ in locum, ubi moram traxerint, insultum fecerit, aut ipsum vel ipsos obsederit, sive de suo regimine vel officio forsan expulerit vel fugaverit, vel^{12*} socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis aliquibus spoliaverit, vel provinciae supra dictae, alicuius¹³ civitatis, castris vel loci de provincia

ipsa populum, communitatem vel universitatem, aut aliquos ex eis, vel quosvis alios de provincia ipsa directe vel indirecte contra nos et praefatam ecclesiam, seu rectores, officiales et locum tenentes praedictos, vel ipsorum aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem seu conspirationem per se, vel per alium seu alios facere vel procurare praesumpserit, vel ad ea sive ipsorum aliquid dederit auxilium, consilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque conditionis, ordinis, dignitatis aut status ecclesiastici vel mundani fuerit, etiamsi patriarchali vel archiepiscopali, seu episcopali vel superiori praefulgeat dignitate, perpetuo sit infamis, ut nec ad testimonium vel alios actus legitimos admittatur. Sit intestabilis, ut nec testandi liberam habeat factionem, vel¹⁴ ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur. Nullus ei super quocunque negotio respondere, sed ipse aliis responderere teneatur. Nec quaevis causae ad audientiam perferantur illius. Nec valeant eius sententiae vel processus. Nullus ei in quacunque causa vel negotio patrocinium praestare praesumat. Nec ipse ad patrocinandum aliis¹⁵ admittatur. Instrumenta, confecta per eum, si forte officium tabellionatus exerceat, nullam habeant firmitatem, sed potius cum auctore¹⁶ damnato damnentur. Dignitatibus^{17*}, officiis et beneficiis ecclesiasticis, vel mundanis, quae obtinet¹⁸, quaecunque sint et quocunque nomine censeantur, sit eo ipso privatus, ac inhabilis et indignus ad ea et quaelibet alia in posterum obtinenda. Filii eius ad nullos honores ecclesiasticos vel mundanos, ad nullas dignitates vel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet admittantur. Libertatibus et etiam^{19*} immunitatibus realibus et personalibus, privilegiis et indulgentiis quibuscunque, sub quacunque forma verborum ab apostolica²⁰ sede concessis, extunc penitus careant. Vasalli et homines a iuramento fidelitatis et alia quavis obligatione, quibus tenentur eidem, sint penitus absoluti. Feuda quoque, iura, honores ac officia, et alia quaecunque bona immobilia, quae in dicta provincia Marchiae et alibi ubicunque a praedicta Romana obtinent²¹ ecclesia, sint eo ipso penitus confiscata. Aliis vero feudis, iuribus, honoribus, officiis et bonis immobilibus, quae a quibuscunque²² aliis tenent ecclesiis, sint^{23*} eo ipso privati, quae sic ad easdem ecclesias libere revertantur, quod de illis earum rectores pro sua voluntate disponant. Mobilia vero bona ipsius concedimus fidelibus occupanda, illud nihilominus adiciendum nostrae huiusmodi sanctioni²⁴, ut sic delinquens excommunicationis sententiae, universitas vero seu communitas, quae deliquerit in praedictis, eiusque territorium et districtus interdicto ecclesiastico subiaceant ipso facto. A qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio, quam a Romano Pontifice possit absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constitutus. Per hoc autem non adimimus saecularibus potestatibus facultatem utendi legibus contra talem²⁵, quas adversus sic delinquentem²⁶ catholici principes ediderunt. Dignum etenim est, ut, quos timor Dei a malo non revocat, poenarum moles in eos exaggerata compescat. Nulli etc. nostrae functionis et sanctionis insuper etc. Datum Avinion. VIII. Kal. Septembr. Ao. III.²⁷ [1319.]

TITULUS XIII.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS ET INTERDICTI.

CAP. UN.¹

Taxatio gratiarum sedis apostolicae impetratarum, tam cum clausulis consuetis quam non consuetis, hic continetur. Et quot litteras, quotquo dictiones linea complecti debeat, declaratur; ad pauperatatem respectus habetur. Contra transgressores poena suspensionis ab officio usque ad sex menses, et quandoque privationis imponitur, ut ultra illam abbreviatoribus sententiam excommunicationis Papa comminatur.

Quum ad sacrosanctae Romanae ecclesiae sinum, velut ad matris ubera referta dulcedine, ac² Romani Pontificis Christi vicarii successorisque Petri clementiam, tanquam ad patris plenam providentia pietatem, orbis terrarum et qui

Tit. XI. Cap. un. 3) sc. et: AM 4) add.: cassamus: ib.
Tit. XII. Cap. un. 1) ABM 2) igitur: ABM 3) probrosas: BM
4) eadem: ABM 5) seu rect.: deest: ib. 6) praefuerit: ib. 7) add.:
seu (vel: M) vicarios: ABM 8) vel: AM 9) aliquem: ABM 10) aut: AM
11) alios: B: allam: M 12) seu: ABM 13) aut al.: AM 14) nec: BM
15) cum aliis: ib. 16) auctore: AB 17) add.: personalibus: ABM 18) ob-

tinent: AB 19) et.: deest: ABM 20) add.: sibi: AM 21) obtineret: A:
obtinere: B 22) quibusdam... teneret: A 23) sit... privatus: ABM
24) add.: constitutioni et: B 25) tales: ib. 26) delinquentes: BM
27) XV. Kal. Aug. Ao. II.: Q
Tit. XIII. Cap. un. 1) ABM 2) ac ad: AB

habitant in eo gratiarum spe assidue confluent universi; indignum credimus nostris fore temporibus, ut, quibus nos et ecclesia ipsa exuberamus in gratis, deficiamus in donis, ne murmurandi inde praestetur occasio, unde gratitudine necessitas aderat collaudandi, neve scriptura reddat onustum quod liberalitas fecerat gratiosum. Qua de re circa literarum nostrarum scripturas, registri quoque nostri, nec non abbreviatorum Romanae curiae notas, illam in taxando volumus moderationem apponi, qua personae, quibus gratiae huiusmodi conceduntur, se gratias ipsas ab apostolica sede liberaliter sentiant^{3*} consecutas, ac literarum ipsarum scriptoribus, registri etiam⁴ nostri notarumque abbreviatoribus ante dictis, qui interdum in eis etiam multo labore desudant, de suo labore congrue satisfiat. Ad tollendos igitur excessus, difficultates, circuitus et anfractus, qui possent ex variis literarum apostolicarum taxationibus provenire, sancimus, ut modus subscriptus in huiusmodi taxationibus observetur, videlicet quod litera gratiae cum clausulis consuetis super canonicatu, et praebenda et alio beneficio ecclesiastico, cum cura vel sine cura, vacante vel vacaturo, etiamsi dignitas, officium vel personatus existat, decem Turonensibus grossis et non ultra taxetur; executio^{5*} vero eiusdem XII. Turonensibus et non ultra taxetur, et idem in similibus literis beneficialibus gratiosis, puta super prioratu aliquo, administratione et huiusmodi, ac executoriis earundem servari debent. Si vero eisdem literis gratiae, et executoriis earundem (ut supra) aliquae clausulae non communes vel insolitae apponantur: circa taxationem clausularum huiusmodi congrue poterit sic distinguere, videlicet quod non habeatur consideratio in eisdem maioris vel minoris gratiae eius, quod conceditur, nec quod ipsius sint maiores vel pauciores fructus, redditus et proventus, et ex hoc plus minusve taxetur⁶, sed habeatur in taxando illa consideratio ad laborem, ut scilicet longior scriptura magis⁷, et minus brevior aestimetur⁸, hoc tamen circa huiusmodi clausulas apponendas addito moderamine in taxando, ut, si scriptura clausulae appositae non faciat lineam, ne ipsa clausula literae taxationem augmentet. Si vero per se, vel saltem aliis addita clausulis faciat lineam; in quarta parte Turonensis grossi taxetur, et sic pro qualibet linea huiusmodi additae clausulae in taxando quarta pars grossi Turonensis addatur. Et si quid super fuerit, et minus linea: illud superfluum nec taxationem immutet. Lineam⁹ autem, quae centum et quinquaginta literas, seu XXV. continet dictiones, intelligi volumus in hoc casu. Et ut taxatio¹⁰ huiusmodi, dum exempla ponuntur, quodammodo procedat¹¹: inserta illa clausula: „Verum ne sub eo praetextu etc.“ quae quatuor continet lineas, uno Turonensi grosso taxetur. Illa etiam clausula: „Praebendam vero ac dignitatem, quae cum acceptance reservat,“ quae quatuor et paulo plus continet lineas, uno Turonensi grosso taxetur, et in similibus clausulis additis secundum linearum numerum idem fiat. Eandem taxationem cum moderamine ante dicto quoad praefatas literas in registro nostro servari volumus, quum fuerint registrandae. Eandem etiam taxationem quoad praefatarum literarum notas, scilicet gratiae, cum ante dicto numero^{12*} abbreviatores observent. De executoriis vero huiusmodi gratiarum abbreviatores ipsi, etiamsi clausulae non communes vel insolitae apponantur eisdem, duos tantum recipiant Turonenses. Hoc licet sic in taxatione praedictarum literarum observari velimus: in forma tamen pauperum deferri volumus paupertati, et nostram taxationem in illa, videlicet octo Turonensium grossorum, inviolabiliter observari. Nam beatum fore virum, qui super pauperem et egenum intelligit, verbis prophetis¹³ edocemur. Circa taxationem autem literarum, quae per audientiam transeunt nihil ad praesens aliud duximus ordinandum, sed rationabilis modus observetur in illis, qui solitus est hactenus observari, maxime secundum taxationem literarum ipsarum, quae in libro provinciali invenitur esse conscripta. In quarum taxationibus literarum ex causis rationabilibus sustinemus, ut Turonensis grossus, quamdiu scilicet Romana curia existit citra montes, Romanino succedat. Ceterum ubique de Turonensi grosso in taxationibus praelibatis fit mentio, intelligi volumus, quamdiu curia fuerit citra montes. Si¹⁴ vero ultra montes, Romae scilicet, vel in aliis locis vel¹⁵ Italiae

partibus curia ipsa constiterit: in taxationibus ante dictis Romaninus pro Turonensi ponatur. Ad haec praedictae notrae adiicimus sanctioni, ut, si forsitan, (quod quandoque contingit,) eveniat, videlicet quod non culpa, negligentia vel defectu scriptoris, vel ex ignorantia^{16*}, caecitate aut torpore desidia, vel ex occupatione, distractione aut alia quavis occasione abbreviatoris, qui notam, ex qua litera grossa procedit, inepte formaverat, eadem grossa literis gratis fuerit rescribenda, hoc ipsi scriptori vel illi, cuius litera huiusmodi fuerit rescribenda, non noceat, sed abbreviatori debeat imputari in tantum, ut eidem scriptori abbreviator ipse satisfaciatur integre iuxta taxationem eiusdem grossae literae rescribendae. Ceterum ut praedicta, quae a nobis pro utilitate publica sunt instituta salubriter, eo diligentiores sui observatores inveniant, quo transgressores ipsorum maiori noverint se^{17*} poena percelli: statuimus, ut praefati omnes et singuli, tam literarum nostrarum, quam registri nostri scriptores, quam abbreviatores notarum ipsarum, (quibus etiam abbreviatoribus specialiter ultra infra scriptas poenas, quatenus praedictas taxationes observent, sub excommunicationis poena mandamus,) qui contra praemissa fecerint, plus scilicet praefatas nostras beneficiales literas, vel¹⁸ notas ipsarum, vel earundem in dicto registro scripturas taxando, exigendo vel recipiendo pro ipsis, quam superius sit taxatum, usque ad semestre tempus officio, in quo sic deliquerint, sint eo ipso suspensi. Et si secundo deliquerint in eodem: ipso facto eodem officio, (quod, quantum in ipsis fuerat, maculare conati sunt,) perpetuo se privatos agnoscant. Nulli ergo liceat, etc. Datum Avin. IV. Idus Decembr. Pont. nostri Ao. I. [1316.]

TITULUS XIV.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

CAP. I. 1

Quum fratres Minores indumentis vilibus secundum eorum regulam debeant indui: de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio superiorum, praecipiens sub poena excommunicationis illis obediri, et reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos et novitatis plenos portabant, qui transgressores regulae non dicerent, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria et cellaria quo necessariis ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati et castitati esse praefereendam. H. d. et est valde notabilis. Concord. c. Exlit, qui seminat, eod. tit. libr. VI., et Clem. Exlvi de paradiso, eod. tit.

Quorundam exigit caecae scrupulositatis ambiguum, ac ipsorum quodammodo indocta scientia, (ne dixerimus, quod irreligiosa horum sit vana, et^{2*} in hoc superstitiosa religio,) ut, dum suis mavult temere sub conscientiae velamento conceptibus, quam praelatorum ordinis sui cum obedientiae merito provide inhaerere sententiis, nos post praedecessorum nostrorum, et praesertim felicis recordationis Nicolai IV.^{3*} ac pia memoriae Clementis V. Romanorum Pontificum super intellectu et observantia regulae ordinis fratrum Minorum declarationes salubriter editas, solidas quidem et^{4*} claras, et lucidas multaque maturitate digestas, nostras Domino^{5*} favente indubias ipsorum praedecessorum declarationibus declarationes adiungamus, sicque dies⁶ diei eructet verbum, et nox nocti scientiam manifestet, ne perperam paucorum dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia, recta ipsarum declarationum verba convertens in devium, illaque suis eis profecto contraria accommodans sensibus, ingrata Deo, superioribus contumax, praefato ordini detrahens, odiosa confratribus, unionem scindens, si valeat, reddatur, ac grave in populos scandalum allatura. Quin potius, (ut nostra vehementer flagitat intentio,) ante dictis profugatis⁷ incommodis, haec sancta Minorum fratrum religio, ad quam iam dudum, quum miror nos gradus haberet, dilectionis et devotionis fervor incanduit, nunc vero post susceptum a nobis apostolicae servitutis iugum ad illius religionis gubernationem, protectionem, defensionemque interius exteriusque propitiam pastoralis curae sollicitudo nos angit, paterna cogit providentiae debitum, ac internae caritatis zelus accendit, quieta pace gaudeat, sancto proficiat otio, in numero ac merito quam^{8*} plurimum augeatur, blandeque in^{9*} redeuntium filiorum suae scilicet professionis ruat oscula, mactet

Tit. XIII. Cap. un. 3) gaudeant: ABM 4) et: AB 5) executoria: ABM 6) taxarentur: B 7) malus: A 8) existimetur: AM 9) Linea: id. 10) taxatores: A: taxationes: BM 11) procedant: B 12) moderamine: ABM 13) Psalm. XL, 1. 14) Ubi: AB 15) loca vel: deest: ABM 16) ignorantiae: id. 17) se: deest: id. 18) etiam: M;

deest: AB Tit. XIV. Cap. I. 1) ABM 2) vel: ABM 3) III.: id.: — cf. c. 3. de verb. sign. in Vito (5, 12.); c. 1. h. l. in Clem. (5, 11.) 4) et: deest: ABM 5) Deo: id. 6) Psalm. XVIII, 3. 7) profugatis: AB 8) quam et: ABM 9) in super: id.

vitulum, eorumque liberis et sedula corruat in amplexus. Profecto, quum ipsius^{10*} religionis odor trahat, caritas atrahat, scientia lucidet, oratio mereatur, quae in convalle lacrimarum, huius scilicet mundi miseria, vel cordis contritione et humiliatione purissima adscensiones in corde suo disposuit, ut non solum in virtutem de virtute proficiat, sed¹¹ in eisdem virtutibus permanens, quasi quibusdam harum ad perfectionem tendentibus gradibus, de die in diem facta se melior adscendat in altius, terrena despiciat, ac¹² coelestia complectatur, sicque tandem divino numine collocata in patria, tanto^{13*} Deum secundum huius sanctae adscensionis gradus cognoscat apertius, quanto nunc in huius peregrinationis angustiis illos conscenderit altiores. Nam secundum David Prophetam eximium, dum sanctam ecclesiam Deus suscipiet, in¹⁴ eius gradibus dignoscetur. Quapropter tantis incommodis, tantisque eiusdem ordinis excitati periculis, ac ad illa salubribus et opportunis per eiusdem sedis providentiam circumspiciendam adhibendis submovenda remediis nostrae sollicitudinis studium convertentes ad Dei laudem, beati Francisci praeconium, eiusque praefati ordinis pacem, consolationemque fidelium, nec non minus cautis minusque habentibus inobediendi vel evagandi occasionis subducendam¹⁵ materiam, ad¹⁶ trepidandum, ubi timor non aderat, scrupulosam caliginem detergendam, eosque suaviter deducendos^{17*}, ut filios ad ipsius religionis gremium velut matris: diligenti super his perscrutatione et matura deliberatione praehabitis, de fratrum nostrorum consilio infra scriptas declarationes, commissiones, ordinationes et praecipua, quae inferius inseruntur, duximus adiungenda. In primis quum dicatur in regula, quod illi, qui promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, et aliam sine caputio, qui habere voluerint, item, quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur, et super praedictorum verborum sensu a praefatis praedecessoribus nostris Nicolao et Clemente declarationes (ut praemittitur^{18*}) limpidae emanarunt, dictisque Clemens huius vilitatis iudicium ministris, custodibus seu guardianis ordinis praedicti duxerit committendum, eorum super hoc conscientias onerando, nec ab hoc in quibusdam ex fratribus ante dicti ordinis, volentibus plus sapere quam oportet sapere, novarum adinventiones ambiguitatum cessavere quam plurimae, vel non omnino non vetustarum explicatio quaestionum, tam videlicet super longitudine et latitudine, quam grossitie et subtilitate, forma et figura vestimentorum ipsorum. Quin immo adeo huiusmodi adinventiones et quaestiones propria excrevere licentia, ut ex eisdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, strictos, inusitados et squalidos, novitate plenos ac dissidii non ignaros, quum a communitate ordinis discrepant, assumerent, nec eos ad ministrorum¹⁹, custodum, guardianorum eorumdem mandatum requisiti deponerent, nec alios, prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorumdem ministrorum, custodum et guardianorum arbitrium ducerent resumendos, dicentes, in hoc eorumdem praelatorum suorum non parendum fore arbitrio, quum et suum sic despectum regularem et cruciformem asserent, ceterorum vero superfluum habitum irregularemque censerent, nec huic eorum opinioni praefati Clementis declarationem saepius repetitam obesse. Nam licet ministris, custodibus et guardianis praefatis vestium vilitatis detur in illa iudicium: tamen inibi consequenter adiungitur: „ita tamen, quod vilitatem in vestibus servant,“ praesertim quum et in declaratione praedicti Nicolai dicatur, quod semper in eisdem fratribus et eorum actibus paupertas sancta reluceat, prout ipsis ex eorum regula invenitur indicta, ac constitutionibus^{20*} eiusdem ordinis generalibus caveatur, ut asserunt, quod in omnibus, quae ad habitum fratrum spectant, reluceat²¹ semper asperitas, vilitas et paupertas. Unde quum nec paupertatis²² vel vilitatis oblatae per ministros, custodes, et guardianos vestes existerent, nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes, quas gererent, nec in reassumendo, quas darent, sequi iudicium ullatenus²³ tenebantur, generali ministro et ceteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant suis rationibus, (quas brevitate causa omittimus), contrarium asserentibus ex adverso, prout haec et alia hinc inde coram nobis et eisdem fratribus nostris scripto lecta,

verboque fuere proposita, ac etiam coram aliquibus ex fratribus nostris praedictis super hoc deputatis a nobis, praesertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in praedictis communitatibus adversabantur eisdem^{24*}, fuerunt pluries repetita. Quocirca nos, serius rationibus praedictis auditis et aliis, illisque plenius intellectis, volentes perpetuum praefato finem dare negotio, de praedictorum fratrum nostrorum consilio declaramus et dicimus, quod, quum, (sicut²⁵ praetangitur,) dicatur in regula, quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur, et quum vilitatem huiusmodi vestium, tam habitus quam interiorum tunicarum, illam praefatus Clemens intelligi debere decreverit, quae secundum consuetudinem vel conditionem patriae debeat, quantum ad colorem panni et pretium, vilitas merito reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium ministris, custodibus seu guardianis praedictis, ipsorum super hoc conscientias onerando, duxerit committendum, prout in eiusdem Clementis literis, super hoc confectis, plenius continetur, in^{26*} eorumdem ministrorum, custodum seu guardianorum eodem modo iudicio est relictum: „nosque²⁷ nihilominus praefatorum ministrorum, custodum et guardianorum iudicio praesentium auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitrari atque praecipere, cuius longitudinis et latitudinis, grossitie et subtilitatis, formae sive figurae, atque similium accidentium esse debeant tam habitus ipsorumque caputia quam interiores²⁸ tunicae, quibus fratres omnes Minores²⁹ dicti ordinis induuntur, ac insuper cuius quantaeque vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, et an in vestimentis huiusmodi secundum regulam et declarationes eorumdem praedecessorum nostrorum et praefatas ordinis constitutiones reluceat asperitas, vilitas et paupertas, utrumne, quantum ad colorem³⁰, vilitatem, paupertatem quoque, ac cetera accidentia supra dicta fratres vestimentis induantur, ut debent.“ Super quibus eorumdem ministrorum, custodum et guardianorum conscientias oneramus, statuentes et districte praecipiendo mandantes, quod in praedictis et his similibus eorum arbitrium, determinationem sive iudicium, generalis quidem³¹ in totius ordinis, provincialium vero in provincialium ministrorum, ac custodum et guardianorum administrationibus, custodiis ac guardianiis, sive consimilibus ordinis memorati commissis eisdem fratres omnes et singuli sequi omnimode, illisque parere per omnia teneantur. Ac insuper quod illorum sequendo arbitrium, determinationem sive iudicium, illisque parando, nec sint, nec dici possint vel debeant, nec ipsi se ipsos autument suae regulae vel constitutionum sui ordinis transgressores, maxime quum nec expresse vel determinate in praedicta fratrum Minorum dicatur regula vel declarationibus ante dictis, quantae longitudinis, quantae^{32*} latitudinis, quantae grossitie vel subtilitatis, qualis formae, qualisve figurae huiusmodi debeant esse vestes, sicut nec qualis quantaeque vilitatis eas esse oporteat, exprimitur in eadem: sicque quodammodo, eadem urgente necessitate, aequitate non impari, vero sensu, vero^{33*} id regulae suadentibus intellectu, eiusdem Clementis inhaerentes vestigiis, praefatorum ministrorum, custodum et guardianorum in praedictis horumque similibus fore iudicium, declarare compellimur, illaque eis (ut praedicitur) committere invitamur. Non enim particularium omnium certa potest dari scientia, neque eorum, (quum infinita sint,) contingit fieri disciplinam, non ars, non regula circumstantias singulas, accidentiaque cuncta complectitur. Habent in illis minores maioribus obsequi^{34*}, illisque intendere, non in certis solum, verum etiam in dubiis, et in certis praesunt artibus, quibus obediant, praesunt regulis singulis, quibus obtemperant disciplinis, ut illarum finis egregius debitis obsequentium ministeriis subsequatur. Sic iudicans cuncta rimatur et discutit, leges casibus applicat, canonum decreta discernit. Sic morbis aggravatus medicum, sic virtus, constans in medio, sapientem prudentemque deposcit: ne, si quisque regatur, ut appetit, confestim corruat, ut non quaerit, neque taliter conviventibus non ordo, sed horror inhabitet, adsit (quod absit) discordia, religans religio relegetur³⁵. Sententiae namque variantur ut capita, et crescit in stolidis opinionibus phantasia. Eodem modo eisdemque quodammodo rationibus invitati: quum praefatorum ministrorum vel^{36*} custodum sub certa forma,

Tit. XIV. Cap. I. 10) et ips.: AM 11) sed et: ib. 12) et: AB
13) tunc: BM: tanto tunc: A 14) et in: BM 15) subducendi: AM
16) ac ad: BM 17) reducendos: ABM 18) praedicitur: ib. 19) eos
administratores: BM 20) in const.: ABM 21) reluceant: M 22) add.:
asperitatis: AM 23) nullatenus: AM 24) eidem pluries: ABM 25) sic.

supra: AB 26) in: deest: ABM 27) nos quia: AM 28) interiorum:
BM 29) Minorum: AM: Minoris: B 30) add.: pretium: BM 31) quid.:
deest: AM 32) quantaeque: ABM 33) veroque: ABM 34) subesse: ib.
35) religitur: A 36) et: ABM

simul scilicet et separatim in suis administrationibus et custodiis, cum guardiani et duorum de conventu loci discretorum sacerdotum et antiquorum in ordine fratrum consilio et assensu, praefatus Clemens iudicio duxerit relinquendum, an sit multum credibile ex iam expertis, quod fratres ipsi absque granariis et cellariis non possint vitae necessaria invenire, quo casu granaria et cellaria, congregationes et conversationes huiusmodi eis ipse concessit, prout in praedictis eiusdem Clementis literis plenius continetur: nos de praedictorum fratrum nostrorum consilio eorundem ministrorum et custodum sub eadem forma iudicio praesentium auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitrari atque praecipere eo casu, qualiter, ubi, et quando, et quoties granum, panem et vinum pro vitae fratrum necessariis fratres ipsi quaerere debeant, conservare sive reponere, etiamsi reponenda sint in praedictis granariis et cellariis conservanda, statuentes et districte praecipiendo mandantes, quod in praedictis et his similibus eorundem arbitrium, determinationem sive iudicium generalis quidem in totius, provincialium vero in provinciarum, ministrorum ac custodum simul et separatim administrationibus³⁷ et custodiis ordinis memorati commissis eisdem, cum guardiani tamen (ut supra praedicitur) et duorum de conventu loci discretorum sacerdotum et antiquorum in ordine fratrum consilio et assensu, fratres omnes et singuli obsequi omnimode, illisque parere per omnia teneantur, ac insuper quod illorum sequendo arbitrium, determinationem sive iudicium, illisque parendo nec dici possint vel debeant, neque ipsi se ipsos autument³⁸ suae regulae vel constitutionum sui ordinis transgressores. Ideoque omnes et singulos fratres ante dicti ordinis Minorum, qui strictos, curtos et difformes habitus ab ipsius generalis ministri et aliorum de dicta communitate habitu³⁹ coram nobis et fratribus nostris et⁴⁰ aliis in Romana curia detulerunt vel deferunt, monemus et hortamur in Domino, eis nihilominus in virtute sanctae obedientiae et sub excommunicationis poena per apostolica scripta mandantes, quatenus ad mandatum ipsius generalis deponant quos deferunt habitus, et aliis iuxta eiusdem generalis arbitrium, determinationem sive iudicium (ut supra praedicitur) induantur, ipsique generali in omnibus istis et aliis, et per omnia secundum beati Francisci regulam et praedictas praedecessorum nostrorum declarationes, concessionem et commissionem in ipsis declarationibus comprehensas, et nostras contentas in⁴¹ praesentibus humiliter obediant, pareant et intendant, non obstantibus quibuscunque privilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipsorum a praefato Clemente concessis, vel appellationibus ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem apostolicam interiectis, quae, in quantum possent derogare praesentibus, viribus vacuumus. Religio namque perimitur, si a meritoria subditi obedientia subtrahantur. Magna quidem paupertas, sed maior integritas bonum est, obedientiam maximum, si custodiatur illaesa. Nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur et animo, quos velut effrenes et liberos ditioni alterius humilis iugo propriae voluntatis adstringit. Ad hanc itaque fratres praedicti non inviti, sed sponte redeant; hanc velint et appetant; hanc magnis desideriiis concupiscant, illudque votis Canticorum ingeminant: „osculetur me osculo oris sui,⁴² caritatis utique⁴³ et dilectionis, religionis huius obedientia sancta purificans. Nam meliora sunt ubera tua, praeceptorum siquidem et consiliorum quaedam nutritiva pocula, vino, unguentis optimis, scilicet bonae famae fragrantia suavitatis odorem. Nec formident hi ad obedientiam ordinis Deo auctore, dum redeunt. Nam praelatos suos, (ut firmiter speramus, eisque iniungimus) sibi benignos et mites invenient, ceteros dulces atque palpabiles, quum sint et esse debeant omnes et singuli fratres in Christo, et clamitent: „quis mihi det te fratrem meum, communi scilicet patre beato Francisco congenitum, sugentem⁴³ ubera matris meae, religionis utique et professionis eius velut matris contemplationis et electionis suavitatis dulcia pocula, ut inveniam te foris ab eiusdem observantiis quodammodo disparem, et deosculer blande, videlicet⁴⁴ intra caritatis viscera te⁴⁵ complexus, et iam me, immo et te nemo despiciat, profecto, quos foris positos multi, ac si

divisos et desides, fortasse despexerant, intus, puta intra⁴⁶ dilectionis internae praecordia et conformis observantiae claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdem dulcedine quisque digne laudibus efferet⁴⁷ et susceptos “ Nulli ergo etc.⁴⁸ [1317.]

CAP. II.¹

Praemisso, qualiter glossantes decretalem: Exiit qui seminat. eod. tit. libr. 6. excommunicationem ipso facto, non obstantibus quibuscunque privilegiis, incurrunt, illam excommunicationem usque ad sedis apostolicae beneplacitum suspendit, et per istam suspensionem contra fratres Minores obloquendi non intendit tribuere occasionem.

Quia nonnunquam, quod coniectura profuturum credidit, subsequens² experientia nocivum ostendit: non debet reprehensibile iudicari, si canonum conditor canones a se vel suis praedecessoribus editos, vel aliqua in eisdem contenta canonibus revocare, modicare vel suspendere studeat, si ea obesse potius viderit quam prodesse. Sane, dudum felix recordationis Nicolaus Papa IV.³ praedecessor noster quandam constitutionem declarativam, quae incipit: „Exiit,⁴ super regula dilectorum filiorum fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgavit, sub certis poenis arctius interdicens, ne concordantiae, contrarietates, seu adversae vel diversae opiniones ab ipsius constitutionis lectoribus seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione^{4*} glossae fiant ab aliquibus⁵, nisi forsan, per quas verbum vel sensus ipsius^{6*}, vel ipsa constitutio quasi grammaticaliter et^{7*} ad literam exponatur, nec intellectus ipsius per legentem distorqueatur ad aliud, quam constitutionis eiusdem litera ipsa sonat; glossantes autem in scriptis constitutionem eandem aliter, quam superius est expressum, facientes quoque commenta^{8*}, scripturas seu libros, et ex certa scientia et deliberatione determinantes in scholis seu praedicantes contra contenta in constitutione praedicta, vel aliqua seu aliquod praedictorum, (non obstantibus aliquibus privilegiis seu indulgentiis aut literis apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel saecularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quae noluit aliquibus in praedictis quomodolibet suffragari,) ipso facto excommunicationis sententiae voluit subiaccere. Nos autem, attendentes, quod argumentis frequenter et collationibus latens veritas aperitur⁹, quodque sub eadem litera saepe latet multiplex intellectus, nec non esse difficile, volentibus constitutionem praedictam perfecte legere ac intelligere, poenas adiectas in constitutione huiusmodi devitare, viam veritatis aperire volentes, et periculis, quae ex praedictis possent literatae personae, praecipue scholasticae, incurrere, salubriter obviare, praesertim quum de novo suborta sint aliqua dubia, circa quae posset periclitari veritas, erroribus^{10*} via pandi, nisi liceret conferre super contentis in constitutione huiusmodi et^{11*} disputare, prohibitiones et poenas praedictas, tam latas quam comminatas, et earum effectus in fratrum nostrorum ac multorum archiepiscoporum, episcoporum et aliorum praelatorum, nec non multorum professorum utriusque iuris, et multorum sacrae theologiae magistrorum praesentia, dum consistorium teneremus, auctoritate apostolica duximus usque ad sedis apostolicae beneplacitum suspendendas. Per suspensionem autem huiusmodi nequaquam licentiam cuiquam intendimus impertiri, quod contra fratrum regulam praedictorum dogmatizare, scribere seu determinare, praedicare seu prave loqui liceat publice vel occulte; quin immo haec omnis et singularis auctoritate praedicta¹² districtius inhibemus. Ne autem in posterum praemissarum prohibitionum et poenarum suspensio in dubium revocari valeat, aut¹³ alicui propter defectum probationis impingatur, quod velut transgressor prohibitionum ipsarum in poenam seu poenas inciderit ante dictas: nos, volentes super hoc de opportuno remedio providere, chartas seu membranas, suspensionem continentes eandem, appendi seu affigi in maioris ecclesiae Avinionensis ostiis seu superliminaribus faciemus, quae suspensionem praedictam suo quasi sonoro praeconio et patenti^{14*} iudicio publicabunt. Dat. Avin. VII. Kal. April. Ao. VI.¹⁵ [1322.]

Tit. XIV. Cap. I. 37) in ad.: B 38) accusent: A 39) habitibus: BM; habitas: A Ed. Rom. oper. mend. 40) vel: ABM 41) in: deest: ib. 42) add.: et religionis: B; — Cant. I. 1. 43) suggerentem: AB 44) vid. et: A BM 45) te: deest: ib. 46) infra: ib. 47) offeret: BM 48) Dat. Avin. Non. Oct. P. N. ao. II. (1317.): Q
Cap. II. 1) ABEM 2) nec sequens ... ostendit propter hoc: E 3) III.:

ABEM; — cf. c. 3. de verb. sign. in Vito (5, 12.) 4) ipsa const.: ABEM 5) aliquo: ABM 6) add.: seu instructio: ABEM 7) et: deest: ib.; ad lit.: deest: B 8) commentum: ABEM 9) aperitur: ABM 10) et err.: ABEM 11) etiam: ib. 12) praefata: E; apostolica: B 13) nec: EM; ne: AB 14) patulo: ABM 15) VII.: E

CAP. III.¹

Dominium rerum, quo perveniabant ad fratres Minores, retentum ab ecclesia Romana, simplici usu facti fratribus ipsis reservato in c. Exilt, qui seminari eod. tit. libr. VI. summus Pontifex refutat, multiplex ratione probans, eos non posse habere in re aliqua simplicem usum facti, et statuit, quod de cetero nullum ius nullumque dominium habeat ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quae in posterum conferentur vel offerentur ipsis fratribus. Haec extravagans est multum iuridica, et subtilis in plerisque locis, praesertim ubi probat, usum simplicem non posse constitui in rebus usu consumptibilibus.

Ad conditorem canonum non est dubium pertinere, quum statuta, a se vel praedecessoribus suis edita obesse percipit potius quam prodesse, ne ulterius obesse valeant providere. Dudum siquidem felix recordationis Nicolaus IV.^{2*} praedecessor noster, attente prospiciens in almi confessoris, beati videlicet Francisci, regula contineri, quod nihil sibi appropriate, neque domum, neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores, ac considerans diligenter, quod per piae recordationis Gregorii Papae IX. et nonnullos alios praedecessores eiusdem fuerat declaratum, hoc debere servari tam in speciali quam in communi, nec non et consideranter attendens, nonnullos fratribus ipsis detrahere, impingentes eisdem, quod regulam et declarationes huiusmodi non observabant³, pieque considerans, ora contra praemissos fratres oblatantium claudere, ac professorum ipsorum conscientiam providere, inter alia ordinavit et sanxit, omnium utensilium et librorum, rerumque mobilium, et^{4*} praesentium et etiam futurarum, ecclesiarum quoque et oratoriorum ac coemeteriorum, tam praesentium quam etiam⁵ futurorum, nec non et aliarum emptarum, et^{6*} elemosynis divinis⁷ oblatarum^{8*} seu concessarum dictis fratribus, (in quibus tamen offerentes seu concedentes ipsa nihil in ipsis sibi ducerent reservandum,) proprietatem et dominium plene ac libere ad se et Romanam ecclesiam pertinere, ipsa in se recipiens ac ante dictam ecclesiam⁹, simplici usu facti duntaxat in rebus et bonis huiusmodi reservato fratribus ante dictis. Et quia nonnunquam libros et alia mobilia supra dicta vendi expedit seu etiam commutari: fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit, ut res ipsas cum rebus aliis, quarum usum habere licet ipsis fratribus, (dummodo generalis et provincialium ministrorum coniunctum vel divisim auctoritas intercederet,) possent libere commutare. Sed et quia fratribus ipsis pecuniam per se vel per¹⁰ alium recipere ipsorum regula districtius interdicta: voluit et concessit, quod, si vendi contingeret res mobiles ante dictas pretio aestimato¹¹, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet¹² recipi, a praefata sede, vel cardinali¹³ gubernatore eiusdem ordinis deputandum, per procuratorem eundem¹⁴ in rem licitam^{15*}, cuius usus esset permissus eiusdem ordinis fratribus, expendendum, hoc adiecto, quod possent de vilibus rebus mobilibus vel parum valentibus fratres ipsi pietatis seu devotionis intuitu, vel pro alia honesta causa et rationabili, (obtentam tamen super hoc superiorum suorum licentiam,) intra vel extra dictum ordinem ordinare. Quamquam autem pia consideratione motus praedecessor noster ordinavit supra dicta, illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento modo utendi fratrum ipsorum ac dictae ecclesiae subsecuta patientia circa ipsum non profuisse, sed potius tam ipsis fratribus quam multis aliis obfuisse, subsequens magistra rerum experientia noscitur declarasse. Ipsi quidem fratribus, quantum ad statum perfectionis, nequaquam profuit reservatio domini supra dicta. Quum enim perfectio vitae Christianae principaliter et essentialiter in caritate consistat, quae ab Apostolo perfectionis vinculum dicitur, et quae unit seu iungit aliquantulum in via hominem suo fini, ad quam per contemptum bonorum temporalium et ipsorum expropriationem via disponitur, per hoc praecipue, quod sollicitudo, quam temporalia^{16*} in acquirendo, conservando et dispensando exigunt, quae plerumque ab actu caritatis retrahit, amputetur^{17*}: restat, quod, si sollicitudo eadem post expropriationem huiusmodi, quae ante ipsam inerat, perseveret, ad perfectionem huiusmodi talis expropriatio valeat nihil conferre¹⁸. Constat autem, quod post ordinationem praedictam non fuerint¹⁹ in acquirendis ac conservandis bonis praedictis in iudicio et extra minus solli-

citi, quam ante illam fuerant fratres ipsi, quamquam sint religiosi mendicantes alii, habentes aliqua in communi. Adhuc nec utique profuit dictis fratribus ordinatio supra dicta, quantum ad hoc, quod propter carentiam talis proprii^{20*} se pauperiores dicere valeant, quam si res ipsas cum illo, (quo carere se dicunt,) dominio obtinerent. Licet etiam praedecessor noster praedictus dominium earum rerum, quae ipsis fratribus offerri seu conferri, aut alias obvenire contigerit²¹, quarum tamen usum facti duntaxat^{22*} habere licet ordini vel fratribus ante dictis, usu facti simplici praedictis fratribus reservato, in se Romanamque²³ ecclesiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere decreverit, ut superius est expressum: attento tamen ipsorum fratrum utendi modo, et eius effectu, ac patientia circa modum ipsum Romanae ecclesiae subsecuta, non ipse usus fratrum dici debet, sed potius Romanae ecclesiae dominium esse simplex. Quis enim simplicem usuarium dicere poterit, cui rem usuarium licet permutare, vendere ac donare? Procul dubio haec naturae repugnare noscuntur²⁴, nec ad usuarium pertinere, quae tamen de rebus mobilibus ante dictis faciunt fratres ipsi. Quod autem dominium Romanae ecclesiae reservatum simplex censi debeat, ex hoc patet, quod ex illo nullum eidem ecclesiae temporale obvenit hactenus commodum, nec speratur, quod obvenire debeat in futurum, quum nec intentio reservantis, nec fratrum ipsorum fuerit, quod ad quemcumque alium, quam ad fratres, dictarum rerum perveniret compendium, quod procul dubio modus utendi fratrum ipsorum, et Romanae ecclesiae subsecuta patientia evidenter^{25*} declaravit. Et quod talis intentio fuerit ordinantis, et²⁶ ex hoc patet, quod illarum rerum sibi et ecclesiae Romanae dominium duntaxat retinuit, quarum usum facti liceret habere ordini vel fratribus ante dictis. Talis autem domini carentia re in praesenti, ac spe in futurum omni modo denudati, quoad paupertatem temporalem, quam altiorum prae mendicantibus aliis in communi habentibus sibi vindicant dicti fratres, pauperiorem non efficit non habentem. Quod autem quoad res, quae usu consumuntur, non sint censi usuarii fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis. Dicere siquidem, quod in talibus rebus usus iuris vel facti, separatus a proprietate rei seu dominio, possit constitui, repugnat iuri, et obviat rationi, nec praedecessoris nostri praedicta fuisse videtur intentio, Romanae ecclesiae talium bonorum dominium reservare. Quis enim sanae mentis credere poterit, quod intentio fuerit tanti patris, unius ovi, seu casei, aut frusti panis, et aliorum usu consumptibilium, quae saepe fratribus ipsis ad consumendum et vestigio conferuntur, dominium Romanae ecclesiae, et usum fratribus retinere? Profecto probabile non videtur: praesertim quum illorum bonorum duntaxat dominium praefatae ecclesiae reservaverit, quorum simplex usus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis. Quod nequaquam potest in rebus usu consumptibilibus reperiri, in quibus nec ius utendi, nec usus facti, separata a rei proprietate seu dominio, possunt constitui vel haberi. Et quod de talibus rebus non intellexerit, evidenter ostendit, dum respondet legi, dicenti, non posse usufructum a dominio perpetuo separari, ne dominium dominis, semper abscedente usu, inutile redderetur. Quae quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes unum usus rei, et penes alium dominium possit, licet inutile, remanere; quod nequaquam in rebus usu consumptibilibus potest esse, quum in illis per usum vel abusum usuarii substantia talis rei esse desinat, et per consequens proprietates etiam inutilis non subsistat. Quum enim usufructus, prout est in re^{27*} constitutus, qui servitus dicitur personalis, et pro quo reales competunt actiones, nihil sit aliud, quam ius utendi, nec usus, qui etiam personalis est servitus, sit aliud, quam ius tantum utendi rebus alienis, salva rei substantia, id est, ius percipiendi fructus et utilitatem aliam in totum vel pro parte suo nomine, qui possunt ex re, in qua usufructus seu usus constituitur, provenire, propter quod proprietates repositae inutilis, a qua perpetuo abscedit usufructus, seu²⁸ usus constitutus^{29*} rebus, ex quibus ipsis stantibus usufructuario seu usuario nulla possit³⁰ utilitas provenire: patet, quod ad hoc, quod talis usufructus vel

Tit. XIV. Cap. III. 1) ABEMN 2) III.: ABEN: — cf. c. 3. h. f. in Vito 3) servabant: BF 4) et: deest: BEMN 5) et: deest: BEM 6) de: BEMN 7) clericis diversis: B: elemosynarum diversarum: A: divisis: N 8) et obi.: BEMN 9) rec. ecclos.: BE 10) per: deest: BN 11) extimato: AM 12) debet: AB: debeat: N 13) a card.: ABMN 14) eiusdem: AE 15) add.: aliam: Codd. coll. 16) add.: ipsa: ib.

17) amputatur: ABMN 18) fuis canonis: F 19) fuerunt: ABM 20) domini: Codd. coll. 21) contingeret: BMN 22) dunt.: deest: Codd. coll. 23) et Romanam: ABM 24) noscantur: B: deest: A: add.: usuarium: N 25) evidentiis: BMN; evidentiis: A 26) etiam: ABM 27) ius in re: Codd. coll. 28) nec potest usufructus seu: BMN 29) constituit in rebus: Codd. coll. 30) possit: ABM

usus in re aliqua constitui valeat, requiritur, quod ex re illa possint fructus vel utilitas^{31*} salva ipsius rei substantia ad fructuarium vel usuarium pervenire. Quodsi nulla ad ipsos posset ex re ipsa utilitas salva rei substantia pervenire, quales res constat esse usu consumptibiles: nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam ususfructus vel usus constitui, vel a quoquam haberi. Adhuc nec ius utendi, quod nec est ius in re, nec servitus personalis, sed mere ius personale, pro quo reales actiones non competunt, in rebus talibus vel rebus ipsis utendi potest constitui vel haberi, quum et ius tale exigat, quod ex re ipsa, quae ad utendum conceditur, tali modo ad usuarium pervenire posset utilitas aliqua, ac cum usu permanere usuarium substantia salva rei, quod nequaquam potest, (sicut ad sensum potest percipi,) in rebus usu consumptibilibus reperiri. Rursus nec simplex usus, qui nec est servitus, nec pro illo competit ius utendi, in talibus rebus potest constitui vel haberi. Quum enim uti re aliqua nihil sit aliud proprie, quam fructus rei sive utilitatem aliam in solidum vel pro parte recipere, qui ex ea possunt salva rei substantia provenire: restat, quod re illa uti quis nequeat, ex qua eius salva substantia nulla sibi provenire potest utilitas, quales res usu consumptibiles esse constat. Ex quibus patet, quod nec usus, qui est servitus personalis, nec ius utendi, quod non est servitus, sed mere ius personale, nec actus ipse utendi sine iure aliquo possunt in rebus usu consumptibilibus constitui vel haberi, quum quodlibet praemissorum exigat, quod ex re ipsa salva rei substantia possit habenti ius utendi, seu utenti ex re ipsa utilitas aliqua provenire, quod utique in rebus nequit usu consumptibilibus reperiri. Nec obviat supradictis, quod idem praedecessor noster in ordinatione praedicta etiam illorum, quae ad vitae sustentationem pertinent, sibi et Romanae ecclesiae dominium reservavit. Hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi, quae usu non sunt consumptibiles, sine quibus humana vita non est sustentabilis, quae utique non sunt pauca. Licet autem in rebus usu consumptibilibus nec ius utendi, nec ipsum uti possit constitui vel haberi: ipsis tamen poterit ius³² abuti. Abuti autem, dum tractatur de rebus usu consumptibilibus, pro³³ rei consumptione sumitur, quod ei opponitur, quod est uti. Uti quidem praesupponit, quod cum usu salva rei substantia maneat; sed abuti exigat, quod cum actu huiusmodi rei substantia consumatur; quum abuti nihil aliud, quam contra naturam usus uti in hac materia proprie possit dici. Licet autem quis re usibili absque iure utendi aliquo uti possit: ipsum tamen uti etiam in re tali absque iure utendi, separato a dominio vel coniuncto, nec ab aliquo potest constitui, nec a quoquam haberi. Et quod talis usus constitui nequeat, ex hoc patet, quod dare vel constituere quod suum non est, nec ad se pertinet, nemo potest, licet interdum illud dare possit aliter, quam sit suum. Actus autem ipse utendi ad utendum^{34*} pertinet, in quantum quis suorum actuum per liberum arbitrium et voluntatem dominus dicitur, quum per hoc illos non exercere valeat, vel etiam exercere. Non autem actus ipse utendi ad eum pertinet, qui concedit alii, quod in re sua actum illum valeat exercere. Quod utique nihil est aliud, quam quod actum suum ad rem concedentis ad actum suum utens valeat applicare. Sicut, qui equum suum alicui commodat, non actum equitandi concedit commodatario, sed quod actum illum in equo suo valeat exercere. Quod non est utique actum utendi simplicem concedere sine iure, quum haec^{35*} concedere nihil sit aliud, quam concedere ius utendi; quod quidem ius utendi, separatum³⁶ a proprietate seu dominio in rebus, quae usu consumuntur, nequit constitui, ut patet manifestius ex praedictis. Praeterea quod simplex usus, id est, sine iure utendi, a proprietate seu dominio separatus, etiam in re usibili haberi nequeat, sic probatur. Si enim possit³⁷ haberi usus talis, aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur. Quod autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet: quod non est nequaquam haberi potest. Patet autem, quod actus ipse, antequam exerceatur, aut etiam dum exerceatur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est: ex quo sequitur, quod haberi minime potest. Licet enim et³⁸ ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi: per hoc tamen actus ipse in rerum natura, nisi in potentia, non existit. Quum

autem actus est in fieri: nec adhuc, quod ipse actus in rerum natura sit, potest dici, licet pro³⁹ eo, quod sit in fieri, dici possit. Quod enim de actu, qui est in fieri, praeteriit vel futurum est, iam non est in rerum natura, sed in memoria vel apprehensione tantum est; quare, nisi prout in memoria vel apprehensione tantum est, haberi nequaquam potest. Quod autem in praesenti fit, momentaneum vel instantaneum est, quod utique magis intellectu quam sensu percipi potest. Unde nec potest haberi pro tunc, nisi pro momento illo seu instanti, in quo quum fit, potest dici actum post actum completum. Licet, si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua^{40*} facta haberi valeat, factum tamen ipsum, quod iam transit, nisi in memoria, (prout supra dictum est,) non habetur⁴¹. Praeterea si simplex usus absque iure utendi haberi possit ab aliquo: constat, quod non iustus esset actus utendi huiusmodi reputandus, quum ille usus fuerit, cui ius non competeat utendi. Talis autem usus^{42*} non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiciit, sed sibi repugnare potius ac detrudere noscitur manifeste. Quod autem usum non iustum conditor canonicus fratribus ipsis intellexerit reservare, nequaquam debet aliquis sapiens aestimare; immo, quod de iusto intellexerit, ex eo potest evidenter apparere, quod in eadem ordinatione curavit adicere, quod illarum rerum duntaxat in se et ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum usum facti liceret habere fratribus seu ordini ante dictis, subiungens nihilominus⁴³, quod non rerum omnium usum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem^{44*} ad usum facti simplicem absque omni iure utendi atinet: nulla rerum quoad fratres differentia est censenda. Sic enim uti de facto possumus prohibitis, ut permissis. Quare praemissa rerum distinctio ad illum usum facti potius est referenda, pro quo ipsis competit fratribus ius utendi. Quarundam enim rerum⁴⁵ usus fratribus ipsis prohibitus noscitur, et quarundam permissus. Ex quo sequitur, quod usus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, id est, pro quo competeat⁴⁶ ius utendi. Et hoc conditor ipse canonicus exprimit evidenter, quum in eadem ordinatione adiecerit, quod moderatus usus in expressis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Praeterea si in rebus consumptibilibus possit usus constitui vel haberi: nequaquam simplex, nec a rei substantia, proprietate, seu dominio separatus usus huiusmodi posset dici, quum per talem usum, id est utendi actum, et in ipso actu, et cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine rei ipsius consumptione esse valeat usus talis. Ex quo patet, quod usus talis nec simplex, nec separatus a dominio potest dici. Rursus nedum fratribus ipsis ordinatio praedicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori sacrosanctae Romanae ecclesiae non leviter detrahit et detraxit. Numquid non praefatae ecclesiae derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico, nunc in saeculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, et plerumque pro rebus parvis et vilibus continue litigare? Hoc autem⁴⁷ notum est fieri, quum occasione retentionis dicti domini omnes causae occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanae ecclesiae virtute cuiusdam privilegii, a felicis recordationis Martino Papa IV. praedecessore nostro concessi, super hoc agitentur, et, (quod gravius est censendum,) procuratores causarum huiusmodi multos vexare dicuntur indebite; licet potestas attributa procuratoribus talibus per privilegium ante dictum quoad administrationem bonorum praemissorum dudum servata non⁴⁸ fuerit, nec servetur, quae omnia in notam et iniuriam sanctae Romanae ecclesiae non est dubium redundare. Adhuc ordinatio ante dicta ecclesiarum praelatis et rectoribus gravis existere nimium et molesta monstratur. Numquid non grave praemissis potest existere, quod ipsos oporteat se opponere sanctae Romanae ecclesiae, quae ipsorum caput noscitur et magistra, ac cum ea agendo vel defendendo litigare assidue, vel cedere iuri suo? Hoc tamen oportet illos facere, quum in multis dicti fratres praedictis existere dicantur iniurii, sicut multorum praelatorum et rectorum diversarum provinciarum adhuc in curia existentium habet insinuat, qui quidem fratres facta sua per procuratores nituntur defendere ante dictos. Nos itaque, qui veritatem tenemur colere, velut ille, qui illius, qui veritas

Tit. XIV. Cap. III. 31) add.: alia: Codd. coll. 32) quis: BMN 33) in: B; prout: A 34) utentem: Codd. coll. 35) hoc: ib. 36) separatim: BM 37) posset: ABM 38) et: deest: AMN 39) de: ABM 40) al.: deest: Codd. coll. 41) haberetur: AB 42) add.: scilicet: Codd. coll. 43) Nicolaus: A; deest: N 44) enim: Codd. coll. 45) rer.: deest: AM 46) competit: BN 47) tamen: ABM 48) in nullo: MN 49) tenemus: Codd. coll.

noscitur, licet immeriti, vicem teneamus^{49*} in terris, illa volentes in sancta Dei ecclesia, quae non verbo obtinent tantum, sed quae re potius, observari, praemissis in scrutinio rectae considerationis adductis, ac deliberatione cum fratribus nostris et multis aliis praehabita diligenti, dignum arbitantes et congruum, professores dicti ordinis non verbis tantum, non simulatis actibus, sed operibus claris, veritate suffultis, perfectioris status ac altioris paupertatis sibi praerogativam prae aliis mendicantibus vindicare, ac nihilominus honori sacrosanctae Romanae ecclesiae, (cuius obnubilari posset gloria, si tam perversae simulationi, quae profecto et ipsis simulantibus officit, et aliis scandali materiam subministrat; dissimulando illi occurrere consentiret,) ac insuper volentes indemnitati praelatorum et rectorum salubriter super hoc providere, nolentes in posterum sub praetextu seu pallio talis domini temporalis, verbalis, nudi ac aenigmatici, tanta bona, quanta dicti fratres faciunt, infici, ac fomentum tantis malis, quanta procedunt ex simulatione huiusmodi, ministrare, de fratrum nostrorum consilio hoc edicto in perpetuum valituro sancimus, quod in bonis, quae in posterum conferentur vel offerentur, aut alias quomodolibet obvenire continget fratribus seu ordini supra dictis, (exceptis ecclesiis, oratoriis, officinis et habitationibus, ac vasis, libris et vestimentis divinis officiis dedicatis vel dedicandis, quae ad ipsos obvenire in futurum, ad quae se non extendunt adeo inconvenientia supra dicta, propter quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus,) nullum ius seu dominium aliquod occasione ordinationis praedictae seu cuiusvis alterius, a quocunque praedecessorum nostrorum super hoc specialiter editae, Romanae^{50*} ecclesiae acquiratur, sed quoad hoc habeantur prorsus ordinationes huiusmodi pro non factis. Per hoc autem in his, quae absque dictis ordinationibus in bonis praedictis ad dictam ecclesiam provenire vel pertinere quomodolibet poterant vel debebant, nullum eidem parari praerogativam volumus, sed illa sibi expressius intacta et inviolata servamus. Et quia praefatum Martini Papae praedecessoris nostri privilegium dudum servatum quoad administrationem bonorum praemissorum non existit, nec servatur, ac ipsorum procuratorum officium, qui nominantur a ministris et custodibus dicti ordinis, ecclesiae Romanae iniuriosum, ac multis aliis molestum noscitur et etiam onerosum: districtius inhibemus, ne deinceps pro recipiendis, petendis, extorquendis⁵¹, defendendis seu administrandis bonis, quae in posterum fratribus vel ordini praedictis offerri vel conferri, seu alias obvenire continget, quisquam nominetur a quoquam seu constituatur a modo nomine sanctae Romanae ecclesiae procurator, nec occasione cuiusvis privilegii^{52*} quicunque administrationem quorumcunque bonorum, quae obvenire fratribus ipsis vel ordini continget in posterum, in iudicio vel extra, agendo vel⁵³ defendendo, supplicando vel alias quomodolibet assumere vel exercere dictae ecclesiae nomine audeat, nisi de sedis apostolicae licentia speciali, decernentes irritum et inane, si secus a quoquam in posterum contigerit attentari, non obstantibus quibuscunque privilegiis, a Martino Papa praedicto vel aliis praedecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordini sub quacunque forma vel expressione verborum concessis. Per hoc autem dicti ordinis regulae in aliquo non intendimus derogare, nec privilegiis fratribus ipsis seu eorum ordini ab apostolica sede concessis, (nisi duntaxat quoad praemissa et ista⁵⁴ tangentia,) praerogativam aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae sanctionis, inhibitionis, constitutionis et intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit etc. Datum Avinion. VI.⁵⁵ Idus Decembr. Pont. nostri Ao. VII. [1322.]

CAP. IV.¹

Opinio, quae asserit, Christum et eius discipulos nihil habuisse, et in his, quae habuerunt, nullum ius eis fuisse, erronea est et haeretica. Haec extravaganans est valde notabilis, et glossas habet profundas, quae sunt ex sacrae scripturae fontibus haustae. Si diligenter extravaganantem praecedentem et sequentem inspexeris: locum hunc aptum fuisse assignatum, mea opinione dixeris.

Quum inter nonnullos viros² scholasticos saepe contingat in dubium revocari, utrum pertinaciter affirmare, Re-

demptorem nostrum ac^{3*} Dominum Iesum Christum eiusque Apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi etiam, haeticum sit censendum, diversa^{4*} et adversa etiam sentientibus circa illud: nos, huic concertationi finem imponere cupientes, assertionem huiusmodi pertinacem, quum scripturae sacrae, quae in plerisque locis ipsos nonnulla habuisse asserit, contradicant expresse, ipsamque scripturam sacram, per quam utique fidei orthodoxae probantur articuli quoad praemissa fermentum aperte supponat continere mendacii, ac per consequens, quantum in ea est, eius in totum fidem evacuans, fidem catholicam reddat, eius probationem adimens, dubiam et incertam, deinceps erroneam fore censendam et haeticam, de fratrum nostrorum consilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rursus in posterum pertinaciter affirmare, quod Redemptori nostro praedicto eius Apostolis iis^{5*}, quae ipsos habuisse scriptura sacra testatur, nequaquam ius ipsis utendi competierit, nec illa vendendi seu donandi ius habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi, quae tamen ipsos de praemissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit expresse, quum talis assertio ipsorum usum et gesta evidenter includat, in praemissis non iusta, quod utique de usu, gestis seu factis Redemptoris nostri Dei Filii sentire nefas est, sacrae scripturae contrarium et doctrinae catholicae inimicum, assertionem ipsam pertinacem de fratrum nostrorum^{6*} consilio deinceps erroneam fore censendam merito ac^{7*} haeticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem etc. Datum Avinion. II. Idus Novembr. Ao. VII. [1323.]

CAP. V.¹

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui praesumunt impugnare constitutiones Ioannis XXII. Ad conditorem canonum, et Quam inter nonnullos. supra immediate praecedentes. Et praemissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tanquam haeretici et Romanae ecclesiae rebelles, ab omnibus evitandi, si deinceps scienter verbo vel scripto aliquid defendere vel approbare contra illas praesumpserint. Hic habetur sub parte secunda et tertia de clavium materia proluxa et utilis disputatio.

Quia quorundam mentes sic pater mendacii dicitur excaecasse, quod nostris constitutionibus, quarum una incipit: „Ad conditorem canonum,“ alio vero: „Quum inter nonnullos,“ utique tam cum fratribus nostris sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, quam cum multis archiepiscopis et episcopis, aliisque ecclesiarum praelatis, nec non et compluribus sacrae theologiae magistris, ac utriusque iuris professoribus deliberatione praehabita diligenti digestis, ac de praemissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis, non absque multa temeritate plectibili nisi sunt detrahere, et nituntur veritatem, quam continent, per falsas insanias obfuscare: nos tam perniciosos ausibus, ne eorum doctrina pestifera simplicium animos labefacere, ac in sui erroris devium deducere valeat de eorundem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter, (ut sequitur,) providere. Ad impugnandas autem constitutiones praedictas subscripta ratione tam verbo quam scripto usi sunt publice, sicut fertur. Illud, inquit, quod per clavem scientiae, in fide ac moribus semel diffinierunt Romani Pontifices, adeo immutabile perseverat, quod illud successori revocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet de iis, quae per clavem potestatis ordinaverint, asserant secus esse. In confirmatione autem regulae ordinis fratrum Minorum Honorii III., Gregorii IX., Innocentii IV., Alexandri IV., Nicolai IV.^{2*}, praedecessorum nostrorum summorum Pontificum, haec verba asserunt contineri: „Haec est regula evangelica Christi, et Apostolorum imitatrix, quae nihil in hoc mundo habet proprium vel commune, sed in rebus, quibus utuntur, habent simplicem usum facti.“ his addere praesumentes, praefatos summos Pontifices et multa concilia generalia per clavem scientiae diffinisse, paupertatem Christi et Apostolorum constitisse perfecte in expropriatione cuiuslibet temporalis domini civilis et mundani, et sustentationem eorum in solo et nudo usu facti etiam constitisse, ex quibus nituntur concludere, non licuisse nec licere ipsorum successoribus contra praemissa aliquid immutare. Ideoque quum³ constitutio nostra in ratione praedicta^{4*} contra diffinitiones

Tit. XIV. Cap. III. 50) add.: sanctae: ib. 51) exigendis: ABN 52) add.: apostolici: Codd. coll. 53) vel: deest: ABN 54) praemissa: BN; et ista: deest: M; et: . . . tang.: deest: A 55) VII.: Q
Cap. IV. 1) ap. Raynald. ad. a. 1323. no. 61.: ven. fratri Andreae ep. Terracini vicario nostro in spiritualibus. in Urbe: — ABM 2) vir.: deest:

AB 3) et: B orig.: deest: AM 4) diversis diversa: orig. BM 5) in his: orig. 6) eorundem: AM orig. 7) et: M orig. 8) VIII.: orig. ABM Q
Cap. V. 1) ABM 2) III.: ABM 3) tamen: A 4) nostra quum inter praedicta: ABM

praedictorum praedecessorum nostrorum (sicut asserunt) diffinierit, Christum et Apostolos in iis, quae habuerunt, habuisse non tantum simplicem usum facti, sed ius faciendi de ipsis, eosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur, pertinentem assertionem dicentium, ipsos ius huiusmodi minime habuisse, quum actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, haereticam declarando: concludere satagunt, licet falso, nobis non licuisse declarare vel statuere supra dicta. Item, quia constitutio: „Ad conditores canonum,“ contra diffinitiones praedictas fratres Minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem usum facti: nituntur similiter concludere contra ipsam. Quod autem, quod⁵ in ratione praedicta praemittitur, videlicet, quod illa, quae per clavem scientiae in fide ac⁶ moribus a⁷ summis Pontificibus semel sunt diffinita, eorum successoribus revocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet secus sit (sicut dicunt) in iis, quae per clavem potestatis per summos Pontifices ordinantur, prorsus sit contrarium veritati, patet ex sequentibus evidenter. Primo quidem secundum illos, qui tenent, clavem spirituales nequaquam esse scientiam, sed ligandi atque solvendi potestatem, patet, assertores praedictos, ponendo esse scientiam, erravisse. Pro quibus facit clavem diffinitio, quae a doctoribus datur: „Clavis est specialis potestas ligandi atque solvendi, qua iudex ecclesiasticus dignos recipere, et indignos excludere debet a regno.“ Item, quia claves, de quibus agimus, in collatione sacerdotalis ordinis conferuntur, constat autem, quod ordinato in sacerdotem scientia communiter non confertur: quare secundum illos videtur, quod scientia non est clavis, sed potentia tantum ligandi atque solvendi debeat dici clavis. Adhuc secundum illos, qui ponunt, unam clavem spirituales esse scientiam, et secundum illos, qui auctoritatem discernendi inter lepram et lepram esse asserunt clavem⁸, et aliam potestatem ligandi atque solvendi, noscuntur evidenter errasse. Supponunt enim, per claves huiusmodi circa ea, quae fidei sunt, et alia, posse per constitutionem aliquam diffiniri. Claves autem, quae in sacerdotali conferuntur ordine, ad talia minime se extendunt; alias sequeretur, quod circa praemissa possent constitutionem⁹ sacerdotes simplices facere: quod falsum est evidenter. Si autem intendat claves istas extendere ad generalem potestatem, attributam beato Petro, suisque successoribus in personam eiusdem in commissione officii pastoralis, per quam utique videtur evidenter ipsis omnia concessisse, sine quibus pastoris universalis convenienter cura nequit seu officium expediri: adhuc claret¹⁰, ipsos etiam errasse. Dicunt enim, alium affectum habere illa, quae per clavem scientiae, et alium illa, quae per clavem potentiae statuuntur, supponentes, alia per clavem scientiae, et alia per clavem potentiae statui, seu etiam diffiniri: quod evidenter est falsum. Per clavem enim scientiae, sive per auctoritatem discernendi seu cognoscendi inter lepram et lepram, (si ipsam dixerimus esse clavem,) nil aliud per ipsum illi cui datur, tribuitur, nisi auctoritas cognoscendi. Ei autem, cui datur auctoritas de re aliqua cognoscendi, de¹¹ illa diffinendi non intelligitur esse data. Quare restat, quod ad convenienter statuendum, seu aliquid diffiniendum, utraque clavis, scilicet cognoscendi et diffinendi¹² necessario requiratur; vel quod soli clavi potentiae statuere competat, et etiam diffinire; sed, sicut lumen materiale clavigerum in usum¹³ clavis materialis dirigit, et quasi quantum ad hoc obtineat scientia vicem lucis. Et hoc Salvator noster in promissione clavium facta beato Petro sensisse videtur expresse, quum post illam immediate subiunxerit: „Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis,“ nulla de scientia habita mentione. Quod autem subsequenter proponitur in ratione praedicta, videlicet, quod in confirmatione et declaratione regulae fratrum Minorum nonnullorum praedecessorum nostrorum, videlicet Honorii III., Gregorii IX., Innocentii IV., Alexandri IV., Nicolai IV.¹⁴, verba huiusmodi continentur: „Haec est regula evangelica,“ etc. supra posita, usque ibi: „in nudo usu facti etiam constituisse patet:“ prorsus obviat veritati. Honorius quidem praefatam regulam absque declaratione aliqua confirmavit, in cuius confirmatione de verbis praedictis mentio

aliqua non habetur, ut liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti: nisi quatenus de vita evangelica habetur mentio in ipsa regula confirmata ibi, quum dicit: „Haec est regula fratrum Minorum, videlicet Domini nostri Iesu Christi sanctum evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, et in castitate.“ Ex quibus verbis concludi non potest, quod per ipsum praedecessorem nostrum ea, quae ipsi in verbis praedictis asserunt, fuerint diffinita. Immo potest concludi potius, quod vita evangelica, quam Christus et Apostoli tenuerunt, habere in communi aliqua non excludat, quum sine proprio vivere non exigat, quod sic viventes nihil habeant in communi. In declarationibus quoque Gregorii, Innocentii et Alexandri praedictorum, qui eandem regulam absque confirmatione alia¹⁵ declarant, similiter nulla prorsus fit mentio de praedictis; immo per eas evidenter ostenditur, eorum, quae habere licet ipsis fratribus, usum iuris ad ipsum ordinem pertinere. Gregorius quidem in sua declaratione, quantum ad hoc, interseruit, quae sequuntur: „Dicimus, quod nec in speciali, nec in communi debent habere proprietatem; sed utensilium, librorum, et rerum mobilium, quas licet habere, ordo usum habeat, et fratres, secundum quod generalis minister et provinciales¹⁶ ordinandum duxerint, his utantur.“ Innocentius autem et Alexander praefati in suis declarationibus sic dixerunt: „Dicimus insuper, quod, quum in ipsa regula contineatur expresse, quod fratres nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neque aliquam rem, quod nec in communi, nec in speciali debent proprietatem habere; sed locorum, et domorum, et utensilium, et librorum, et eorum, quae licet habere, ordo usum habeat, et fratres, secundum quod generalis et provinciales ministri ordinandum duxerint, his utantur.“ Quum enim dicatur in declarationibus supra dictis, quod ordo usum rerum habeat praemissarum: ad usum iuris¹⁷ necesse est hoc referri. Facta quidem, quae singulorum sunt, personam veram exigunt et requirunt: ordo autem vera persona non est, sed representata et imaginaria potius est censenda. Quare quae sunt facti sibi vere convenire nequeunt: licet ei possint congruere¹⁸ quae sint iuris. Adhuc licet declaratio Nicolai IV.¹⁹ praedicti contineat quae sequuntur: „Hi sunt illi sanctae regulae professores, qui evangelico fundantur eloquio, vitae Christi roborantur exemplo, fundatorumque militantis ecclesiae Apostolorum eius sermonibus et actibus firmantur,“ et post in eadem declaratione subiunxit²⁰, dicens, quod abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in speciali quam²¹ in communi, propter Deum meritoria est et sancta, quam et Christus, viam perfectionis ostendens, verbo docuit et exemplo firmavit, quamque primi fundatores militantis ecclesiae, prout ab ipso fonte hauserant, in volentes perfecte vivere per doctrinae ac vitae ipsorum alveos direxerunt²²: ex verbis tamen praedictis nequaquam potest colligi, quod praefati praedecessoris nostri Nicolai intentio fuerit, dicere, quod dicta regula quoad omnia, quae continentur in ea, evangelico fundetur²³ eloquio, ac vitae Christi roboretur exemplo, nec quod Apostolorum vita et actibus sit firmata. Constat enim, multa contineri in dicta regula, quae nec Christus verbo docuit, nec exemplo firmavit, utpote, quod praecepit conditor regulae fratribus universis, ut nullo modo denarium vel pecuniam recipiant per se vel per²⁴ interpositam personam, nec non et de multis aliis contentis in dicta regula, quae utique nec Christus, nec Apostoli verbo docuerunt, nec firmaverunt exemplo. Nec obstat, quod Christus portare pecuniam Apostolis et discipulis, dum ipsos ad praedicandum mitteret, interdixit: quod²⁵ tamen, antequam eos mitteret, ipsis fuisse legitimum²⁶ interdictum. Quodque post reditum pecuniam portaverunt, in plerisque locis evangelica veritas et apostolica dicta testantur. Praeterea Augustinus dicit expresse, quod illud non fuit praecceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus praedicabant evangelium, quam servare Apostolis licuit, vel etiam non servare. Sed hoc Romanus Pontifex praedecessor²⁷ noster, Nicolaus, quoad principalia tria vota, scilicet in obedientia vivere, et sine proprio, et in castitate, ac alia, si qua evangelio repellantur expressa, in dicta regula videtur intellexisse dicere in declaratione praedicta, quod utique declarationibus nostris in nullo obviat supra dictis. Adhuc non apparet, ipsum

Tit. XIV. Cap. V. 5) quod: *deest: BM* 6) et: *ABM* 7) a ... sunt: *deest: B*; semel: *deest: M*; semel sunt: *deest: A* 8) unam clav.: *ABM* 9) constitutiones: *ib.* 10) clare patet: *ib.* 11) potestas de: *B* 12) *add.*: etiam: *ib.* 13) usu: *ABM* 14) III.: *ib.* 15) aliqua: *BM* 16) provin-

cialis: *AM* 17) iure: *BM* 18) convenire: *A* 19) III.: *ABM* 20) sub-
iungat dicitur: *B* 21) quam etiam: *ABM* 22) derivavit: *BM* 23) fun-
datur: *ib.* 24) per: *deest: ABM* 25) quia: *ib.* 26) non leg.: *ib.* 27) hoc
idem Praed.: *ib.*

dixisse, sustentationem Christi et Apostolorum eius in solo et nudo simplici^{28*} consistere usu facti, quum^{29*} quoad Christum et Apostolos nullam praefatus praedecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit mentionem. Immo sensisse satis videtur expresse, quod ius aliud a proprietate habuisse potuerunt, quum de sola abdicatione proprietatis, non iuris alterius, in praefata declaratione, quantum ad ipsos attinet, mentio habetur^{30*}. Adhuc idem Nicolaus praedecessor noster videtur sensisse, quod Christus et Apostoli etiam quoad proprietatem habuerint aliquid in communi. Quum enim in sua declaratione praedicta verba de abdicatione proprietatis dixisset: respondens obiectioni tacitae, quae sibi de loculis, quos Christus habuisse in evangelio legitur, poterat fieri, statim quae sequuntur, subiunxit: „Nec his quisquam putet obsistere, quod interdum dicitur, Christum loculos habuisse.“ Nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum, infirmorum imperfectioni³¹ condescendens, et viam perfectionis extolleret, et imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic et infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse. Alias impertinens de loculis fuisse obiectio, nisi intellexisset, Christum etiam³² quoad proprietatem loculos habuisse. Praeterea si diceretur, Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem usum facti: frustra diceretur, quod in persona infirmorum ipsos Christus habuit³³ loculos, quum secundum eum perfectis etiam conveniat habere simplicem usum facti. Et, si quaeratur, propter quos infirmos istos loculos habuerit, Augustinus, cuius dictum insertum est in Decretis³⁴, respondet, dicens: „Habebat Dominus loculos a fidelibus oblata conservans, et suorum necessitatibus, et aliis indigentibus tribuebat.“ Unde constat³⁵, ipsum de suis discipulis hoc³⁶ sensisse. Nec hoc, scilicet in communi et quoad proprietatem aliqua habere, derogat iuxta dictum Gregorii IX.³⁷ praedicti altissimae paupertati, qui in quadam sua decretali dicit expresse, fratres praedicatores et Minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari; et tamen constat, ipsos Praedicatores habere in communi etiam quoad proprietatem aliqua, quod eorum regulae et statui non repugnat. Hoc etiam Alexander, praedecessor noster praefatus in condemnatione libelli contra statum Praedicatorum et Minorum editi videtur sensisse, in qua aliquando^{38*} de dictis fratribus quae sequuntur subiunxit, quum insuper³⁹ respondet^{40*}, quod iidem fratres omnia propter Deum dereliquerint⁴¹, exsilia vitae subsidia mendicantes, Christumque imitentur pauperem, perfectionem evangelicam amplexando. Propter quod evidenter apparet, eos non solum in statu salvandorum existere, sed etiam perfectorum, et per suae religionis observantiam, quae quidem ipsius perfectionis evangelicae tenet formam, in aeternae retributionis praemio praeclentem gloriam promereri. Ubi quidem expresse dicit, Praedicatores Christum pauperem imitari, ipsosque perfectionem evangelicam amplexari, et in statu existere perfectorum, quodque ipsorum religionis observantia perfectionis evangelicae tenet formam; et tamen constat, ipsos habere posse etiam quoad proprietatem aliqua iuxta eorum regulam in communi. Nec obstat, quod dicunt, Innocentium (alias Coelestinum) quintum praedecessorem nostrum dixisse, altam paupertatem esse, habere pauca propria propter Deum; altiorum, quae nulla habet propria, tamen habet in communi; altissimam, quae nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi. Dicimus quidem, quod hoc dixerit, non ut Papa, sed ut frater Petrus de Tarantasia in quadam postilla sua, quare dicta praemissorum summorum Pontificum sunt ei merito praefenda. Dicunt etiam, quod Apostolus de tali altissima loquitur paupertate, dicens^{42*}: „Et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum.“ Quod evidenter est falsum, quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in speciali bona temporalia obtinebant, de quibus Apostolus asserit, quod supra vires suas miserant eleemosynas sanctis. Quod autem dicitur in declaratione Nicolai praedecessoris nostri contineri, quod fratres Minores in rebus, quae eis obveniunt, habent tantum simplicem usum facti: dicimus, quod, si ipse intellexerit simplicem usum facti denudatum omni iure, ita, quod fratres ipsi seu ordo nullum ius habeant utendi, hoc est ex-

presse contra declarationem Gregorii, Innoc., Alex., summorum Pontif. praedictorum, quibus expresse, quod talium bonorum ordo usum habeat, continetur: quod de usu iuris est intelligendum necessario, ut superius est probatum. Adhuc dicimus, quod est⁴³ hoc impossibile, scilicet usum facti simplicem absque iure aliquo, (quod nihil aliud quam ipsum uti proprie potest dici,) posse in re aliqua etiam usu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali „Ad conditorem canonum,“ est probatum, et Augustinus in lib.^{44*} XI. de actu tenet expresse. Praeterea si simpliciter^{45*} usus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo: constat, quod actus utendi huiusmodi esset reputandus non iustus, quum ille usus fuerit, cui ius non competeat utendi; usus autem non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet⁴⁶, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius noscitur manifeste. Quod autem usum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reservare, probabile non videtur. Immo, quod de iusto intellexerit, ex eo potest evidenter apparere, quod in eadem ordinatione adiicit, quod illarum rerum duntaxat in se et etiam Romanam ecclesiam recipiebat dominium, quarum usum facti liceret habere fratribus seu ordini ante dictis, subiungens, quod non rerum omnium usum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad usum facti simplicem absque omni iure utendi attinet: nulla rerum potest censi differentia quoad fratres. Sic enim uti de facto possunt prohibitis, ut permissis. Ex quo sequitur, quod usus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, et pro quo competeat ius utendi. Et ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quod in eadem ordinatione subiunxerit, quod moderatus usus in expensis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Rursus impugnatore constitutionum huiusmodi asserere publice perhibentur, quod libellum et dicta magistrorum, asserentium, dictam paupertatem et vitam dictorum fratrum non esse evangelicam et apostolicam, summi Pontifices damnaverunt, districtius per apostolicas literas inhibentes, ne quisquam praemissa vel aliquid praemissorum contumaciter adstruere, seu quomodolibet praesumeret defensare, statuentes, quod praesumens contrarium tanquam contumax, ecclesiae Romanae rebellis, ac ut^{47*} haereticus haberetur. Ad quod dicimus, assertionem huiusmodi falsam esse. Non enim continetur in sententia supra dicta, quod contra faciens ut haereticus haberetur, quae quidem quoad hoc continet quae sequuntur: „Nos enim nihilominus auctoritate praesentium districtius inhibemus, ne quisquam praemissa vel aliquid praemissorum pertinaciter asserere vel quomodolibet defensare praesumat. Quicunque vero hoc praesumpserit, tanquam contumax et ecclesiae Romanae rebellis ab omnibus fidelibus habeatur.“ Non^{48*} fuit adiectum, quod ut haereticus haberetur, ut patet in serie sententiae condemnationis praedictae. Rursus asseruisse dicuntur publice huiusmodi assertores, quod abdicatio iuris in cuiuscunque rei proprietate et in usu eius est sancta et meritoria propter Deum, et a Christo in se ipso servata, Apostolis imposita, et ab ipsis sub voto assumpta. Nec propter hoc usus facti ad sustentationem naturae in Christo et Apostolis convincitur esse non iustus, sed tanto iustior atque perfectior, et Deo acceptior, et mundo exemplarior, quanto plenius renunciatum fuerit omni iuri, per quod potest sic utens pro usu huiusmodi quomodolibet contendere vel in iudicio litigare. Quae quidem assertio continet multa falsa, quum neque Christum expropriationem praedictam omnis iuris in cuiuscunque rei proprietate, et in eius usu in se servasse, nec eam imposuisse Apostolis, neque sub voto ab ipsis fuisse receptam, evangelica seu apostolica doceat historia, sed contrarium evidenter manifestat. Quod autem in praedicta assertionem adiicitur, quod per abdicatorem iuris praedicti, videlicet proprietatis, is^{49*} usus facti ad sustentationem naturae in Christo et Apostolis non convincitur esse non iustus, sed tanto iustior etc., impossibilitatem includit, et errorem dictum huiusmodi evidenter. Impossibile enim est, actum humanum extrinsecum esse iustum, si exercens actum ipsum nullum ius habeat illum^{50*} exercendi: immo non iustus seu iniustus necessario convincitur talis usus. Item, est absurdum et erroneum, quod actus alicuius, non habentis ius actum huiusmodi faciendi, sit iustior

Tit. XIV. Cap. V. 28) et simpl.: *ib.* 29) quum de usufructu (usu facti: *B*) simplici: *ib.* 30) habeatur: *ib.* 31) imperfectionibus: *ib.* 32) et: *AM* 33) habuerit: *AB* 34) c. 17. *C. XII. qu. 1.* 35) patet: *BM* 36) et aliis intelligentibus hoc: *ib.* 37) *cf. c. 16. de exc. pract. (5, 31.)*

38) loquendo: *ADM* 39) nuper: *A* 40) resp. quod: *deest: ABM* 41) reliquerint: *AB* 42) *I. Cor. VIII, 2.* 43) cum hoc: *male Rühl.* 44) *add.: confessionum lib.: ib.* 45) simplex: *ib.* 46) pertinetur: *AM* 47) ut: *deest: ABM* 48) *add.: autem: ib.* 49) et eius: *ib.* 50) illud: *ib.*

et Deo acceptior, quam habentis, quum concludat actum iniustum iustiorum et Deo acceptiorem existere, quam sit iustus. Ex praemissis autem inferre nituntur, (ut fertur,) quod praedictorum^{51*} summorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de paupertate Christi et Apostolorum, ac fratrum Minorum praedictorum regula, (prout superius expresserunt,) per nos non potuit mutari, procul dubio falsa asserunt, dicendo, praedecessores nostros diffinivisse talia, ut superius est probatum, et adhuc sic loquentes, dum per talia constitutiones nostras impugnare satagunt, constitutiones illas, quibus se adiuvant, ostendunt, (si eorum falsae assertiones verae existerent,) fore invalidas, erroneas et infirmas. Si enim nobis non licuit contra constitutionem Nicolai IV.^{52*} praedecessoris nostri, in qua se fundant praecipue, aliquid statuere commune: nec sibi licuit contra statuta Gregorii, Innocentii et Alexandri praedictorum statuere aut aliquid declarare; quod tamen ipsum fecisse, secundum eorum assertionem, noscitur evidenter. Quum enim illi declaraverint, quod ordo Minorum habet usum earum rerum, quas licet eis habere, quod ad usum iuris est referendum necessario, ut superius est probatum, ipse vero secundum ipsos statuit, quod nec ordo, nec fratres ius utendi habeant, sed tantummodo simplicem usum facti, et insuper ordinavit, decrevit et statuit, huiusmodi constitutionem, ordinationem et declarationem suam duntaxat a fratribus ipsis praecise et inviolabiliter perpetuis temporibus observandam: constat non solum, quod contra declarationes praedecessorum⁵³ praedictorum ordinaverit, sed ipsum illas, quantum ad ea, quae sua declaratio continet, etiam revocasse. Ipse quoque praedecessor noster in sua declaratione subiunxit, ad sedis apostolicae^{54*} declarationem et ordinationem eorum, et circa ea, quae ipse declaraverat, pertinere, sic dicens: „Si quid in praedictis ambiguitatis emergerit, hoc ad culmen sedis apostolicae deducatur, ut ex auctoritate apostolica sua in hoc manifestetur intentio, cui solum⁵⁵ concessum est in his statuta condere, et condita declarare,“ cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores. Adhuc patet, quod asserunt, esse falsum. Licet enim Innocentius III. praedictus in generali concilio interdictisset, novas religiones institui: tamen successores ipsius, (non obstante interdicto huiusmodi,) plures leguntur ordines confirmasse, qui etiam, (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Gregorium IX.⁵⁶ praedecessorem nostrum dissoluti certo modo in concilio generali. Si igitur post interdictum generalis concilii licuit summis Pontificibus non confirmatos ordines confirmare, et eorum successoribus sic confirmatos in totum dissolvere: non est mirum, si, quod declarat circa regulas ordinum solus summus Pontifex, vel ordinat, liceat eius successoribus declarare seu alias immutare. Patet autem, quod neque Honorii confirmatio, neque Gregorii, neque Alexandri, neque Nicolai praedictorum facta fuerit in concilio generali, quum per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum. Licet Innocentius IV. celebravit concilium generale: tamen in illo nec auctoritate alicuius concilii facta fuit ipsius declaratio supra dicta. Nicolaus autem IV. nec celebravit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declaravit. Gregorius autem IX.⁵⁷ praedictus nec confirmavit, nec declaravit dictam regulam, sed in generali concilio, ubi cassati fuerunt nonnulli mendicantium ordines, dictorum fratrum

Minorum, et Praedicatorum ordines non cassavit, sed asseruit approbatos, sic dicens: „Ad eos, quos^{58*} evidens ex eis utilitas ecclesiae universali proveniens perhibet approbatos, praesentem non patimur constitutionem extendi.“ Praeterea dicant nobis, ubi legunt assertiones⁵⁹ huiusmodi, quod ad fidem vel mores pertineat, Christum et Apostolos non habuisse in his, quae habuerunt, nisi simplicem usum facti? Profecto directe hoc ad fidem non pertinet, quum de hoc articulus non sit aliquis, nec sub quo valeat comprehendere, ut patet in symbolis, in quibus articuli fidei continentur, nec etiam reducte, ne quasi hoc sacra scriptura contineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia, et per consequens articuli fidei, qui habent per scripturam sacram probari, redduntur dubii et incerti. Hoc enim in scriptura sacra non poterit, sed contrarium reperiri. De fratribus autem Minoribus praedictis constat, quod de ipsorum paupertate et simplici usu facti, seu de dominio eorum, quae ipsis offeruntur, quod summus Pontifex illud sibi et Romanae ecclesiae reservaverit vel poterit reservare. Nec, quod illud reservatum successoribus abiciere non liceat, si hoc expedire viderit, seu quod procuratores constitutos auctoritate summi Pontificis pro negotiis ordinis praedicti successorum revocare non valeat, in praedictis symbolis, evangelio, neque Actibus Apostolorum et epistolis mentio aliqua non habetur. Unde non possunt ex praedictis concludere, nisi falso, quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia valeat successor⁶⁰ alium ordinare, quod Nicolaus praefatus^{61*} expresse in sua declaratione inseruit, ut superius plenius continetur. Nos itaque, ne fabricatores mendaciorum huiusmodi ac etiam assertores de tam pestifera, erronea et damnata doctrina, confutatione ac confusione utique omni digna, gloriari valeant et alios trahere in errorem, quum ausu arreptando ac petulantia improba ausi defendere publice fuerint damnatam per constitutionem praedictam haeresin ac etiam probare⁶², videlicet quod Christus et eius apostoli in iis, quae habuisse leguntur, tantum habuerint absque iure aliquo simplicem usum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur, usum Christi fuisse non iustum, quod profecto blasphemiam continet, et^{63*} catholicae fidei inimicum, quum hoc de pertinaci animositate ac erronea non sit dubium processisse, omnes et singulos, qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia publice praesumpserunt, ipsos quoque, qui eos docuerunt⁶⁴ in talibus et ut praemissa facerent⁶⁵, in damnatam incidisse haeresin, ac ut haereticos evitandos fore, de fratrum nostrorum consilio declaramus. Si quis autem damnatas per constitutionem: „Quum inter praedictam,“ haereses, vel ipsarum alteram, deinceps scienter verbo vel scripto defendere vel approbare praesumpserit: de fratrum eorundem consilio decernimus, ut tanquam haereticus ab omnibus evidenter habeatur⁶⁶. Adhuc quod⁶⁷ constitutionem nostram: „Ad conditorem canonum,“ supra dictam insano ausu impugnare nisi sunt, sicut fertur, districtius de eorundem fratrum consilio inhibemus, ne quisquam contra diffinita, ordinata seu facta per ipsam, verbo vel scripto scienter approbet aliquid vel defendat. Si quis vero contra praesumpserit, tanquam contumax et rebellis Romanae ecclesiae ab omnibus habeatur. Nulli ergo etc. Data Avinion. IV. Idus Novembris Pont. nostri Ao. IX. [1324.]

Tit. XIV. Cap. V. 51) dictorum: *ib.* 52) III.: *AM* 53) *add.*: suorum: *BM* 54) sedem apostolicam: *ABM* 55) soli: *AM* 56) X.: *B* 57) X.: *ib.* 58) dic.: Sane ad praedictorum et Minorum ordines quos: *ABM* 59) assertores huiusmodi leguntur: *ib.* 60) liceat successoribus: *ib.*

61) III. praef.: *ib.* 62) approbare: *AM* 63) et est: *ABM* 64) instruerunt: *BM* 65) *add.*: docuerunt: *ib.* 66) omn. evitetur: *ib.* 67) quia: *M*; quia per: *A*